

Vreemd land

Rita Verschuur

bron

Rita Verschuur, *Vreemd land*. Van Goor / De Boekerij bv, Amsterdam 1995

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/vers019vree01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Voor Britt-Marie

1

Het is bijna lente. We maken een zondagswandeling met de hele familie. Ik duw de wagen met Daan erin. Wouter helpt me. Pappa en moeder komen gearmd achter ons aan. Bij de holle boom voor Kraantje Lek stoppen we. Wouter wil klimmen. Pappa tilt hem op. Vroeger klom ik ook altijd. Vorig jaar nog. Nu vind ik dat ik daar te oud voor ben. Dat je zoiets niet meer doet als je bijna naar het lyceum gaat. Maar ik wil het nog wel. Ik kan het gewoon niet laten. Net als ik de stam vast wil pakken vraagt moeder of ik zin heb om van de zomer mee naar Zweden te gaan. Natuurlijk heb ik daar zin in. Dan vraagt ze nog iets. Of ik daar twee weken alleen bij een aardige familie wil logeren. Er is een meisje van mijn leeftijd.

Ik krijg bibberbenen. Twee weken alleen logeren bij vreemde mensen in een vreemd land met een vreemde taal, hoe moet dat?

‘Als je ja zegt, dan brengen pappa en ik je en we halen je ook weer op,’ zegt moeder. ‘En je mag van te voren op Zweedse les.’

‘Denk er maar eens rustig over na,’ zegt pappa.

Ik hol de Blinkert op. Als ik boven op het duin sta zie ik de anderen bij Kraantje Lek naar binnen gaan. Ik ga nog even zitten en laat het zand in straaltjes tussen mijn vingers door stromen. En ik denk aan de Zweedse taal; die heb ik een keer gehoord toen ik vier was. Het leek wel muziek. En ik denk aan pappa toen hij vlak na de oorlog naar Zweden vloog om hout te kopen. Hij nam melkchocola mee terug en warme kleren en je zag aan zijn gezicht dat hij zo uit luilekkerland kwam. Hij was dikker en vrolijker geworden.

En wie wil er nou niet dikker en vrolijker worden? Wie wil er nou niet naar luilekkerland?

Ik laat me vallen op mijn zij en ik rol in volle vaart van het duin af. Dan loop ik naar binnen bij Kraantje Lek.

‘Ik ga mee,’ zeg ik. ‘Zet me maar af bij die mensen en kom me na twee weken maar weer halen.’

2

De eerste Zweedse les is afgelopen. Ik fiets naar huis met een zinnetje in mijn hoofd. *Har du blek*. Ik hoop maar dat het echt Zweeds is. Zeker kan ik het pas weten als ik in Zweden ben. Zo'n lerares kan wel van alles verzinnen. En deze is a loud, ze heeft een kraakstem, en ze had het bijna aldoor over de regels van de taal. Ik wilde alleen wat leren praten, zei ik. Toen bedacht ze een paar zinnetjes over honden en katten en auto's. Maar ik zei dat ik liever wilde weten wat inkt is. Heb je inkt?

‘Waarom wil je dat weten?’ vroeg die mevrouw.

‘Als ik in Zweden bij die mensen op dat eiland logeer, dan wil ik inkt hebben om brieven te schrijven. Dan heb ik tenminste iets te doen.’

‘Heb je inkt,’ zei die mevrouw, ‘is “har du blek”.’

3

Pappa heeft een woordenboekje voor me gekocht.

‘Je boft,’ zegt hij, ‘het is pas uitgekomen.’

Klein Zweeds Woordenboek staat erop, Den Haag - Batavia, G.B. van Goor en Zonen, 1948. Het kan net in de zak van mijn windjak of mijn korte broek.

Ik zoek er meteen inkt in op. Ja hoor, het staat er. Het klopt wat die mevrouw heeft gezegd. Dat is tenminste een opluchting. Daarna kijk ik of poep erin staat. Nee, en pies en kak ook niet. Maar wel poeierkwast en pisang en kalebas. En kotsen staat er ook niet in, maar overgeven wel. Ze houden dus niet van vieze woorden in Zweden. Of die bestaan er niet eens. Of de meneer die het boekje maakte was er te deftig voor. Maar nu zie ik opeens dat bil er wel in staat en bips niet. En ik vind bips een veel netter woord dan bil. En achterwerk staat er niet in, maar wel achterzijde. Zou achterzijde ook bips kunnen betekenen?

Ach, wat maakt het ook uit! Ik ga in die paar weken toch niet over bipsen of billen praten.

4

Het zit in onze familie, dat reizen. Oma Verschuur is ook alleen in Zweden geweest. Zij was 18 en ging helemaal door naar Lapland, in het hoge noorden. Daar wonen de Lappen. Die zijn klein en donker en gespierd, zegt oma, en ze doen zout in hun koffie. Ze laat me een fotootje zien van zichzelf in lappenkleden. Haar jurk is gemaakt van een berevel. Er zit een brede riem om haar middel met sterren en manen erop. Er hangt een mes aan in een schede van rendiergewei. Op haar hoofd heeft ze een platte muts met punten. Ze leunt op een dikke stok. Haar haren hangen in losse slierten over haar schouders.

Oma kijkt net of dit haar gewone kleden zijn. Of ze zo met een kudde rendieren de wildernis in gaat en alle wolven en beren met een stok van zich afhoudt.

‘Liep u zo door de bergen?’ vraag ik.

‘Nee, deze kleden waren voor de foto,’ zegt oma. ‘Hij is gemaakt in een stad die Kiruna heet. Door de bergen liep ik in mijn eigen kleden.’

‘In een lange rok?’

‘Ja, natuurlijk,’ zegt oma. ‘Met mijn eigen hoed op en een lint eromheen en een strik onder mijn kin.’

‘Maar een stok had u toch wel?’

‘Ja, wel een stok,’ zegt oma. ‘En stevige leren laarzen.’

Zo liep mijn oma door de bergen. In 1902.

5

Oma zegt een paar woordjes tegen me in het Zweeds. Opa zit erbij. Hij verstaat er niks van. Hij is nooit in Zweden geweest. Toen oma vroeger in Zweden was reed opa op een paard door Brazilië. Hij laat een foto zien van zichzelf in een oerwoud. Hij heeft een wit hemd aan tot op zijn knieën en een brede riem vol gespen. Er zit een gestreepte halsdoek om zijn nek geknoopt. Op zijn hoofd heeft hij een klein hoedje. En hij kijkt zo stoer alsof hij alle tijgers en poema's in zijn eentje kan verslaan.

Opa heeft in Brazilië Portugees geleerd. Hij zegt een zinnetje tegen me in het Portugees. Daar verstaat oma weer niks van. Zij is nooit in Brazilië geweest.

Opa en oma zijn nu al veertig jaar getrouwd. Elke nacht liggen ze naast elkaar te slapen. Allebei hebben ze een taal in hun hoofd die de ander niet verstaat. Misschien droomt opa wel eens hardop in het Portugees van gifslangen en oma in het Zweeds van wolven en beren. Dan wekken ze elkaar met onbegrijpelijke woorden. Dan zijn ze even vreemdelingen voor elkaar.

6

Bij oma in de muziekbak naast de piano ligt een volksliederenboek. De hele kافت staat vol vlaggen. Ik zie voor het eerst dat de Zweedse er ook bij is. Blauw met een geel kruis. Oma zegt dat ik het boek mag hebben. Ik speel meteen het Zweedse volkslied. Maar het klinkt helemaal niet als een volkslied. Ik vraag aan oma of ze de woorden wil vertalen. Die gaan over de zon en de hemel en de groene weiden en dat kan je net zo goed over Holland zingen.

Het Wilhelmus gaat over Willem van Oranje en zijn opstand tegen Filips de Tweede in de Tachtigjarige Oorlog. Iedereen kent het eerste en het zesde couplet uit zijn hoofd. Bij 'die ti-hi-hi-hi-rannie verdrijven, die-hie mij mijn hert doorwondt' krijg ik altijd tranen in mijn ogen. Als ik ergens het Wilhelmus hoor sta ik meteen op. Zelfs midden in de nacht zou ik het doen. Ik zou gewoon rechtop naast mijn bed blijven staan tot het uit was. Maar bij dat Zweedse volkslied zou ik lekker blijven liggen.

Misschien denken de mensen in Zweden er anders over en gaan die wel naast hun bed staan als ze het horen. In ieder geval leer ik dat lied maar uit mijn hoofd. Dan kan ik het spelen als er ergens een piano is.

Het Wilhelmus leer ik ook uit mijn hoofd op de piano. Maar ik denk niet dat ik het voor die mensen ga spelen. Ik wil niet meemaken dat zij er niet bij opstaan.

7

Ik heb mijn tweede Zweedse les. De lerares kijkt me opeens heel aardig aan. Net of ze een beetje medelijden met me heeft.

‘Nu ga ik je een Zweeds woordje leren dat je goed moet onthouden,’ zegt ze. ‘Het is het woordje raar. Je schrijft het rar maar je spreekt het uit als raar en het betekent lief.’

‘Wat gek,’ zeg ik, ‘wat raar.’

‘Ja,’ zegt de lerares, en nu kijkt ze ernstig, bijna streng. ‘En als iemand tegen jou zegt dat je een raar meisje bent dan moet je niet schrikken.’

Ik schrik al een beetje als zij het zegt, want ik vind mezelf eigenlijk wel een raar meisje. Raar op zijn Nederlands dus. Ik doe zo vaak rare dingen. Dus als die mensen daar in Zweden opeens tegen me zeggen dat ik raar ben, dan moet ik toch meteen aan die rare dingen denken. Raar wordt voor mij niet zo maar lief. En ik zal op moeten passen dat ik zelf niet per ongeluk tegen iemand zeg dat hij raar is als ik raar bedoel en niet lief. Zeker niet tegen een jongen, want die zoekt er natuurlijk meteen wat achter. Die denkt dan dat ik verliefd ben en ik zeg alleen het verkeerde woord.

8

Brieven schrijven is praten op papier. Maar als je op een eiland zit moet je veel te lang wachten op een antwoord. Dan schrijfje bij voorbeeld in je eerste brief dat je een wespesteek hebt en dat het vreselijk pijn doet, en als iemand dan eindelijk terugschrijft 'wat naar voor je', dan weet je al niet eens meer wat er naar voor je was. Of er is ondertussen iets anders gebeurd dat naar voor je is, maar dat kan diegene van de brief onmogelijk weten, dus dan heb je niks aan die woorden 'wat naar voor je' omdat die nog op de wespesteek sloegen. Op een eiland kan je beter iets anders gaan doen: schrijven aan jezelf in een dagboek.

Dagboek schrijven is in een vreemd land veel leuker dan thuis. Thuis kan je er lang niet alles in zetten. En als je dat wel wil, ik bedoel een beetje roddelen of schelden, dan moet je een goede verstopplaats hebben. Maar als iemand je dagboek dan toch vindt ben je de pineut.

In een vreemd land ben je nooit de pineut. Daar kan je schrijven wat je wil. Zelfs over iemand die mee zit te kijken terwijl je het opschrijft. Zelfs gemene dingen. Je moet alleen oppassen dat je niet aldoor dezelfde namen gebruikt. Want dan worden ze misschien achterdochtig. Verder hoeft je nergens bang voor te zijn. Je kan je dagboek overal open en bloot laten liggen.

Een dagboek is precies wat je nodig hebt bij vreemde mensen in een vreemd land met een vreemde taal.

9

We eten panharing. De smaak is erg, maar de graten zijn het ergst. Meteen al bij de eerste hap kriebelt er een in mijn keel. Ik begin te hoesten, ik krijg hem niet omhoog en niet omlaag. Ik neem een hap aardappel, misschien trekt die de graat wel mee. Maar nee, hij voelt nu zelfs groter. Ik drink een slok water, dat helpt niet. Ik klok het hele glas naar binnen, dat helpt gelukkig wel. Dan peuter ik alle graten uit de haring op mijn bord, sommige zijn bijna haartjes. Ik heb eigenlijk een vergrootglas nodig.

Als ik eindelijk een hoopje vis schoon heb stop ik het in mijn mond. Voorzichtig kauw ik erop, ik verplaats het van links naar rechts, ik onderzoek het met mijn tong en kauw het nog eens door. Het wordt een keihard bolletje en zo droog dat ik het haast niet weggrijp.

‘Wat zit je toch weer raar te miezelemazzen,’ zegt moeder.

‘Kijk nou eens naar ons, hoe wij onze vis eten.’

‘Bij mij zitten er wel tien keer zo veel graten in,’ zeg ik.

‘Onzin,’ zegt moeder. En dan zegt ze dat ik goed moet weten dat de mensen in Zweden heel veel vis eten, speciaal haring. En dat ik me daar echt niet zo idioot kan gedragen, dat ik me aan moet passen bij hun gewoontes.

‘Dan neem ik gewoon niet van de haring,’ zeg ik.

‘Dat is wel het toppunt van onbeleefdheid,’ zegt moeder.

‘Je eet in elk land wat de pot schaft. Je bent netjes opgevoed!’

Opeens heb ik heel erge spijt dat ik ja heb gezegd tegen die reis. Ik weet niks van die mensen, niks van hun gewoontes, niks van hun haringen. Hoe kan je nou ja zeggen tegen al die vraagtekens?

10

Die mensen daar in Zweden kunnen wel de gekste gewoontes hebben. Oma uit Indië heeft een fles op de wc staan en geen wc-papier. Je moet je billen schoon spoelen met water uit die fles, zegt ze. Wc-papiertjes vindt zij het vieste dat er is. Maar ik weet me geen raad met die fles van haar. Ik durf haar niet eens te vragen hoe je het moet doen, zo smerig lijkt het me. Want je moet wel met je handen aan je billen zitten.

Bij opa en oma Verschuur hebben ze een bidet in het kabinet staan. Dat is een soort laag wasbakje naast de wc. Daar moet je op gaan zitten, je doet een kraantje open en dan spuit het water tegen je billen. Maar ik weet niet hoe het voelt want ik heb het nog nooit gedaan.

Misschien hebben ze daar in Zweden ook wel een bidet of een fles en geen wc-papier. Als dat zo is neem ik gewoon een oude krant of anders maar een blocnotevelletje. Ik maak liever mijn billen schoon met mijn eigen schrijfpapier dan met water uit een fles of een kraantje. Maar ik hoop wel dat ik geen diarree krijg, want dan gaat mijn hele blocnote eraan en ik wil nou juist zo graag veel brieven schrijven.

Eén ding is zeker: mijn dagboek ga ik niet als pleepapier gebruiken. Daar wil ik elke dag in blijven schrijven. Dan was ik mijn onderbroeken wel stiekem in het meer en ik hang ze ergens in het bos te drogen waar niemand ze kan zien.

11

Ik blijf maar bang voor die reis. Voor alle duizend onbekende dingen daar in dat vreemde land. Maar het meest voor dat meisje. Als ik probeer me haar voor te stellen zie ik iemand met heel lichtblond haar en een wipneus. Een wipneus met grote neusgaten waarin je zo naar binnen kijkt. Meisjes met wipneuzen weten alles altijd beter. En dit meisje weet toch al alles beter dan ik, dus nu is het dubbel-op.

Haar neus wipt het ergst als ik 's avonds in bed lig. De neusgaten zijn donkere tunnels. Ik wil ze niet zien, maar ik zie ze de hele tijd. Dan zeg ik tegen mezelf dat ik gek ben. Hoe kan ik nou weten dat ze een wipneus heeft en tunnels? Maar het helpt niet. Ik kan haar niet meer anders zien.

Op het laatst vraag ik aan pappa of die mensen geen foto van haar kunnen sturen. De foto komt. Het is een kleintje. Er staat een meisje op met halflang haar en een bril. Ze ziet er een beetje lijzig uit. Een beetje braaf. Ik zou zo'n meisje nooit als vriendin uitkiezen. Niet in Nederland. Maar wel in Zweden. In Zweden is zo'n meisje precies wat ik nodig heb. Ze heeft een geruite jurk aan. Je kan eraan zien dat hij prikt. Ik heb nog nooit zo'n gehoorzaam meisje gezien. Ze heet Britt-Marie, en ze is twaalf, net als ik, maar ze wordt in juni dertien.

12

De brave foto van Britt-Marie helpt nu al niet meer. Want ze kan er op een foto best veel braver uitzien dan ze is. Op de foto die wij van mij hebben gestuurd heb ik een gebreid slipovertje aan van harde sokkenwol. Misschien vindt Britt-Marie iemand die zulke slipovertjes draagt wel ontzettend sloom. Eigenlijk zouden we elkaar een heel album vol foto's moeten sturen. Met zo'n serie erin als ze vroeger van baby's maakten. Lachend en huilend en roepend en bang en boos en verdrietig.

Als ik zo'n album van Britt-Marie had, dan zou ik haar tenminste iets beter leren kennen. Maar ik zou nog steeds niet weten waarom ze lacht en waarom ze huilt. Ze kan wel lachen als een oude mevrouw uitglijdt en huilen als ze maar één snoepje krijgt. Dus een album helpt ook al niet. Je moet iemand in het echt meemaken. Maar sommige mensen zijn de eerste keer heel aardig en daarna worden ze vervelend. En een meisje met een sloom gezicht kan best heel kattig zijn. En iemand met een wipneus hoeft niet altijd alles beter te weten. Als het zo was dan kon je bij iedereen van tevoren al zeggen wat voor karakter hij heeft. Bij voorbeeld dat mensen met blauwe ogen eerlijk zijn en mensen met bruine ogen leugenaars. Dat komt bij mij alvast niet uit want ik heb bruine ogen en als ik jok staat het op mijn voorhoofd. En een meisje met een wipneus kan zich zo schamen over haar neus dat ze heel verlegen wordt.

13

Het beste is dat ik me maar het allerergste voorstel van die reis. Dan kan het alleen maar meevallen.

Ik denk vaak aan het allerergste. Elke keer dat we langs de gevangenis in Haarlem rijden en ik de ronde koepel zie en de kleine raampjes met de tralies stel ik me voor hoe het daar binnen is. Achter al die raampjes zitten boeven. Ze hebben een keihard bed en een luikje waardoorheen ze water en brood krijgen. En ze zitten maar op dat bed te wachten tot ze ooit weer vrijgelaten worden. Dat kan wel tien jaar duren. En al die tijd kunnen ze met niemand praten en ze hebben het koud en hun maag rammelt aan één stuk door en ze weten niet eens meer welke dag het is omdat er geen verschil is tussen de dagen. Het enige dat ze misschien een keer zien is toevallig een vogel die langsvliegt. Of een wolk die voorbij komt. Maar dan moeten ze wel erg veel geluk hebben met die kleine raampjes.

Ik kan daar in Zweden op dat eiland elke dag alle vogels zien vliegen en ik kan alle wolken aan de hemel tellen. En ik hoef daar niet van water en brood te leven. En ik ben na veertien dagen alweer vrij!

14

‘Spreken is zilver, zwijgen is goud.’ Dat noemen ze een spreekwoord. Maar ik zit nu net een nieuwe taal te leren omdat ik zo veel mogelijk in die taal wil zeggen. Hoe meer hoe beter. In een vreemd land wil je iedereen wel laten horen wat je allemaal geleerd hebt. Waarom heb je je anders zo uitgesloofd?

De man die dat spreekwoord heeft verzonnen is vast nooit alleen in het buitenland geweest. Misschien had hij een vrouw die de hele dag maar zat te babbelen en bedacht hij dat zinnetje speciaal voor haar. Hij schreef het in mooie letters op een kartonnetje en hing dat in de gang naast de kapstok. Iedereen die op bezoek kwam kon het lezen. En na een tijdje hing het bij alle kwebbelmevrouwjes aan de muur. Het was een spreekwoord geworden. Maar ik vind dat een spreekwoord pas een spreekwoord is als het altijd opgaat. En dit gaat in ieder geval niet op voor iemand die alleen in een vreemd land komt met een hoofd vol woordjes en zinnen in die vreemde taal.

In een vreemd land is spreken goud en zwijgen roestig ijzer.

15

Ik ken nog een spreekwoord tegen de taal: 'Geen woorden maar daden'. Mijn Zweedse lerares moet het maar niet naast de kapstok hangen, want dan krijgt ze meteen geen leerlingen meer. Geen woorden maar daden kan alleen in de gang bij een voetballer. Bij gewone mensen slaat het op niks. Dan kan je wel een oud vrouwtje de straat over helpen zonder haar te vragen of ze over wil steken of niet. Of je gaat in de tuin voor je moeder onkruid wieden, maar je vraagt haar niet welke plantjes onkruid zijn. Of je snijdt de boterham van je kleine broertje aan blokjes en je wil niet eens van hem weten of hij soms liever reepjes heeft. Of, en nu komt het allerergste, een jongen wordt verliefd op een meisje en hij zegt er niks van tegen haar maar begint haar meteen te zoenen.

'Geen daden maar woorden' zou zo'n jongen boven zijn bed moeten hangen!

16

Er zitten al heel wat Zweedse zinnnetjes in mijn hoofd die ik misschien kan gebruiken als ik bij die mensen ben. Maar nu staan er dingen in mijn leerboek waar ik niks aan heb voor mijn vakantie. In les vijf vertelt een boerenmeisje in een versje wat ze voor werk doet op de boerderij. De melk afromen en karnen en kaas maken. Die woorden moet je wel honderd keer herhalen voordat ze in je hoofd zitten. Maar waarom eigenlijk? Denkt die mevrouw van dat boek soms dat iedereen die Zweeds leert naar een boerderij gaat? Dat hij daar de melk gaat afromen en karnen en kaas maken?

Ik vind dat je juist heel andere dingen moet leren, zoals buikpijn en moe en honger en koorts. Dan kan je tenminste zeggen hoe je je voelt. Maar al die boerderijwoorden zijn zonde van de moeite. Of ik moet vragen of we niet eens naar een boerderij kunnen gaan om te kijken hoe ze de melk afromen en karnen en kaas maken. Maar ik wil dat allemaal niet zien. Ik wil niet in zo'n zure melkstank staan alleen maar omdat ik dan een paar woordjes kan gebruiken die ik toevallig in mijn hoofd heb gepompt.

17

Eindelijk gaat er een oefening in mijn leerboek over dingen waar ik echt mee te maken krijg. Een Zweedse familie uit een stad gaat 's zomers altijd drie maanden naar een huisje op een eiland. Alleen de vader blijft werken en komt elke zaterdag met de stoomboot. Zijn vrouw en kinderen hijsen de vlag zodra ze hem aan zien komen.

De lerares zegt dat het overal in Zweden zo toegaat, dus ook bij de mensen die mij te logeren krijgen. Ik zie het al helemaal voor me. Ze staan met zijn allen op de steiger. Daar komt de stoomboot aan, vóór op de punt staat de vader te wuiven. Iedereen wuift terug en de Zweedse vlag wappert boven de toppen van de bomen.

Maar nu wordt het ingewikkeld. Want de mensen waar ik heen ga komen eigenlijk uit Finland. Ze praten wel Zweeds, want dat doen een heleboel Finnen, en ze wonen ook al een paar jaar in Zweden. Ze zijn vlak na de oorlog verhuisd. Maar welke vlag zouden ze hijsen? De Finse of de Zweedse? De witte met het blauwe kruis of de blauwe met het gele?

Ik probeer me in te denken wat ik zou doen als ik naar Zweden was verhuisd. Welke vlag ik zou hijsen. Het liefst die van ons natuurlijk, maar als ik dan de enige was met een rood-wit-blauwe vlag zou ik zo opvallen en dan zou iedereen denken dat ik mezelf belangrijker vind dan al die anderen. Omdat ik toevallig uit een ander land kom. En daar word je echt niet belangrijker van. Dus ik zou de Zweedse vlag hijsen. Maar uit mijn eigen raam zou ik mijn Nederlandse speelgoedvlaggetje hangen waarmee ik naar de Canadezen zwaaide toen die ons kwamen bevrijden.

18

Moeder heeft een oom die 26 talen kent. Hij kan dus in 26 landen zo maar met de mensen praten, in hun eigen taal. Maar ik vraag me af hoeveel woorden hij in al die talen kent. Of hij wel altijd kan zeggen wat hij wil.

Als je wat minder talen leert, dan kan je in elke taal meer woorden onthouden. Dan kan je in minder landen met de mensen praten, maar wel over meer verschillende dingen. Wat zou nou leuker zijn, met mensen in veel verschillende landen praten, maar dan over minder dingen, of met mensen in minder landen, maar dan over meer dingen?

Ik denk dat ik liever wat minder talen leer en in elke taal meer woorden. Dan loop ik tenminste niet zo vaak vast. Want dat lijkt me zoiets ergs! Halverwege een zin niet verder kunnen omdat je iets wilt zeggen waar je geen woorden voor hebt geleerd.

Volgens mij loopt moeders oom in die 26 talen om de haverklap vast.

19

Als besluit van mijn laatste les voeren de lerares en ik een gesprekje in het Zweeds. Ze vraagt aan mij welk jaargetijde ik het leukst vind. Ik wil lente zeggen, maar dat Zweedse woord ben ik vergeten, dus ik zeg herfst.

‘Wat vind je dan zo leuk aan de herfst?’ vraagt de lerares.

‘Dat de bladeren vallen,’ zeg ik.

‘Is er nog meer dat je leuk vindt aan de herfst?’ vraagt ze.

‘De kleuren,’ zeg ik. ‘Geel en bruin.’

‘Kan je nog iets verzinnen dat je heel speciaal fijn vindt van de herfst?’ vraagt ze.

‘Korte dagen,’ zeg ik.

Ze knikt met een verbaasd gezicht en dan zegt ze dat ze nog nooit een kind op les heeft gehad dat de herfst leuker vond dan de lente.

Als ik dat Zweedse woord voor lente hoor wil ik eigenlijk opnieuw beginnen. Maar dat kan niet meer. De les is afgelopen. Ik moet naar huis. En nu denkt die mevrouw dat ik van vallende bladeren hou en van korte dagen.

20

Wat zou de eerste zin nou zijn die dat meisje tegen me zegt? Ik denk dat ze meteen vraagt wat ik wil dat we gaan doen. Blikje trap is het leukste spel dat ik ken, maar dat kan natuurlijk niet op zo'n eiland met bomen. Boompje verwisselen kan wel. Ik zoek het op in mijn woordenboekje maar het staat er niet in. Pappa weet ook niet wat het is. Misschien bestaat dat spel wel niet in Zweden. Misschien regent het trouwens wel als ik aankom. Moeten we ons binnen vermaken.

Binnen ga ik het liefst zitten tekenen. Ik zoek tekenen op en dan kan ik bijna mijn ogen niet geloven, want tekenen is in het Zweeds rita.

Als dat meisje mij vraagt wat ik wil gaan doen moet ik mijn naam dus zeggen. En het zou best kunnen dat Rita in het Zweeds niet als naam bestaat. Dat iedereen bij dat woord alleen aan tekenen denkt. En als ze dan horen dat ik ook zo heet, dan denken ze natuurlijk allemaal dat ik heel goed in tekenen ben. En ik ben er helemaal niet goed in, maar ik vind tekenen wel heel leuk. En als ik dat dan zeg in het Zweeds denken ze dat ik mezelf leuk vind!

21

Heimwee is eigenlijk Duits en het betekent thuispijn. Dat zegt opa. Ik vraag aan hem of hij wel eens thuispijn had toen hij in die oerwouden rondzwierf. Hij zegt dat het wel meeviel. Er gebeurde daar zo veel. Maar hij verlangde wel een keer naar een druipende paraplu.

‘Hoe kan je nou verlangen naar een paraplu?’ zeg ik.

‘Je doet het niet expres, het komt zo maar opeens,’ zegt opa.

‘Vooral als het wekenlang niet geregend heeft.’

‘Ik verlang eerder naar u dan naar een paraplu.’

Opa begint te lachen.

‘Als jij er al geweest was dan had ik misschien ook wel naar jou verlangd. Jij en ik samen onder een paraplu in een stortregenbui.’

‘Daar ga ik ook naar verlangen,’ zeg ik tegen opa. ‘U en ik onder een paraplu in een stortregenbui.’

‘En als het daar in Zweden nou twee weken regent?’

‘Dan verlang ik naar u en ik onder een parasol.’

22

Hoe zou het met mij gaan als ik in Zweden ben bij die mensen en pappa en moeder er met hun tweetjes aan het rondrijden zijn? Zou ik thuispijn krijgen of niet? Een oude vriendin van moeder is in die tijd op Wouter en Daan aan het passen. Een verpleegster. Ik heb haar zelf ook al een keertje meegemaakt toen pappa en moeder samen weg waren. Ze deed alles verkeerd. Ze kamde de haren van de jongetjes opzij, maar bij Wouter moeten ze recht naar voren en bij Daan in een kuif. En ze zocht ook de verkeerde kleertjes bij elkaar uit. Allebei mijn broertjes keken net of ze niet meer wisten wie ze waren. En mijn bed was zo stijf opgemaakt dat ik platgedrukt werd tussen de lakens. En het tafelkleed lag recht in plaats van schuin met de punten omlaag, en de douche lag verkeerd om en de wc-rol hing met het papier boven op de rol in plaats van onderop en toen wou hij niet lekker meer draaien. Ons huis was niet meer van ons maar van die verpleegster. En wie verlangt er nou naar zo'n huis?

23

De Zweedse reis is begonnen. In één dag moeten we van Oldenzaal naar Denemarken. Dat is 600 kilometer. Al het eten en drinken hebben we bij ons. In Duitsland is nog niks te krijgen, zegt pappa. Dat land is er nog veel erger aan toe dan wij vlak na de oorlog. Ik moet niet schrikken in de grote steden.

Pappa kijkt erbij of hij het liefst wil dat ik een blinddoek voor doe of op de achterbank ga liggen tot we in Denemarken zijn. Maar ik weet heus wel hoe kapotte huizen eruit zien.

Toch schrik ik als we door Bremen rijden. Er zijn zo veel gebouwen waar alleen de muren nog maar van staan. Binnen liggen hopen puin en er hangen restjes van plafonds met uitstekende stangen en brokken steen eraan. Je hoeft er maar tegen te blazen of die vallen ook omlaag.

Het ergst schrik ik als ik mensen zie lopen. Ik maak spleetjes van mijn ogen. We worden aldoor stiller. Eindelijk zijn we Bremen uit.

‘Hamburg is nog meer verwoest,’ zegt pappa vlak voordat we er binnenrijden.

‘Dat kan niet,’ zeg ik.

Maar het is wel zo. Bijna de hele stad is puin. Toch lopen er nog kinderen met rugzakjes en pannen in hun hand en lepels. En er staan overal mensen in lange rijen.

‘Wat doen die?’ vraag ik.

‘Ze staan bij de spaarbank op nieuw geld te wachten,’ zegt pappa.

‘En de kinderen zijn op weg naar school,’ zegt moeder.

‘Maar waar wonen ze dan?’ vraag ik.

Pappa wijst naar een paar dunne schoorsteenpijpjes die uit het puin omhoog steken.
Er kronkelt rook uit.

Daar wonen ze. In holen. De Duitsers moeten van voren af aan beginnen.

24

Pappa stopt bij een benzinestation. Ik hoor hem Duits praten. Ik hoor die man antwoorden en dan is alles opeens weer net als in de oorlog. Ik kruip in elkaar op de achterbank, ik leg mijn handen over mijn oren, maar ik hoor dat Duits erdoorheen. Het is de stem van de soldaat die *niecht wainen* tegen me zei toen ik vier was. Als ik nu uitstapte en deze man zou iets tegen me zeggen, dan zou ik weer bijna gaan huilen en dan zou hij weer *niecht wainen* tegen me zeggen. Ik kijk even vlug uit het raampje om zijn gezicht te zien. Hij heeft een bril. Dat had die soldaat van toen niet. Het duurt een hele tijd voordat de benzinetank gevuld is. Ik hou mijn hoofd omlaag tot we weggereden zijn.

Dan hoor ik pappa en moeder tegen elkaar zeggen dat het een keurige man was. Maar het is geen keurige taal, denk ik. Die moet ook maar afgeschaft. Als al die mensen nu toch opnieuw moeten beginnen dan kunnen ze net zo goed in één moeite door een nieuwe taal leren. Een die niets met Hitler te maken heeft. Dat kan heus wel. Prins Bernhard is eigenlijk ook een Duitser en die heeft best goed Nederlands geleerd. Het hoeft trouwens niet per se Nederlands te zijn. Zweeds kan ook of nog een andere taal. Als die maar niet op Duits lijkt. Als niemand er maar nare herinneringen aan heeft.

25

De weg door Noord-Duitsland is lang. Je hebt er bossen en velden en heiden. Daar kan je gelukkig niet aan zien dat er oorlog is geweest. Ik dommel een beetje in slaap. Opeens moet pappa remmen. Ik doe mijn ogen open en zie voor de auto een herder met een kudde schapen de weg oversteken. Ze sjokken heel langzaam. Ze zien er net zo uit als op plaatjes in boeken. Ik denk dat ik droom, maar pappa parkeert de auto en we stappen uit.

De herder is echt en de schapen zijn echt en tussen de hei zie ik kleine donkerlila bloempjes bloeien. Ze lijken een beetje op de anjertjes in onze tuin, maar die bij ons zijn veel groter en steviger en ze ruiken net als anjers die je koopt. Deze ruiken bijna niet.

‘Het zijn wilde anjertjes,’ zegt pappa. ‘Die groeien het best in schrale grond.’
Ik pluk er voor ons ieder één.

26

In Denemarken hebben de huizen vrolijke kleuren en de muren zijn door donkere balken in vierkanten verdeeld. Ik dacht dat zulke huizen alleen in sprookjes bestonden.

‘Het lijkt wel of hier nooit oorlog is geweest,’ zeg ik.

‘De oorlog is hier wel geweest,’ zegt pappa. En dan vertelt hij iets over de Deense koning die vorigjaar dood is gegaan. Christiaan de Tiende. Dat was een koning om trots op te zijn. Want toen de Duitsers wilden dat alle joden in Denemarken sterren op zouden doen zei koning Christiaan: ‘Dan zal ik de eerste zijn.’ En hij was zelf helemaal geen jood. Maar hij zorgde er gauw voor dat de joden in zijn land in veiligheid kwamen. Ze doken onder of ze gingen met vissersbootjes mee naar Zweden. Er zijn er maar weinig in kampen terechtgekomen.

‘Dat kan je zien aan de huizen,’ zeg ik, ‘dat de oorlog hier niet zo veel verdriet heeft gebracht.’

Pappa knikt. We eten een zuurtje. De vakantie is nu pas echt begonnen.

27

Ik hoop maar dat niemand in Zweden gaat vragen wat onze koningin in de oorlog deed. Want ik wil liever niet vertellen dat ze naar Engeland is gevlucht en prins Bernhard ook en prinses Juliana met de prinsesjes naar Canada. En prins Bernhard is nog wel een Duitser! Die had juist moeten blijven om te bewijzen dat hij nu bij Nederland hoort. Er zijn in ons land genoeg verstopplaatsen.

De burgemeester van Bloemendaal heeft de hele oorlog ondergedoken gezeten. Op de dag van de bevrijding stak hij zijn hoofd weer boven de grond en toen kreeg hij een aubade van alle schoolkinderen.

Als onze Wilhelmina gezegd had dat zij ook een ster zou gaan dragen, dan waren de moffen misschien wel bang voor haar geworden. Ik wou dat ik dat tegen de mensen in Zweden kon zeggen!

Koningen en koninginnen moeten het goede voorbeeld geven. Anders kunnen ze net zo goed aftreden.

Als je koning bent of koningin dan weet je dat je eerder doodgeschoten kan worden dan gewone mensen. Maar dan sterf je wel als een held of een heldin. En je kan beter wat eerder sterven als een held dan wat later als een lafaard.

28

Kopenhagen is een stad vol groene daken. We eten in een restaurant dat Wiwex heet. Wiwex, wat een naam! Er speelt een orkest en in een hoek zit een oude dame een sigaar te roken. Ik geloof mijn ogen niet, maar het is echt waar. Het is een héél dikke sigaar en die dame heeft een boezem van jewelste en knalrode lippen en een glinsterende ketting.

‘Wat een belachelijk mens,’ zeg ik.

Pappa zegt dat het in Denemarken heel gewoon is dat vrouwen sigaren roken.

‘Maar kunnen ze dan tegelijk moeder zijn en zo?’ vraag ik.

‘Ja hoor,’ zegt pappa. ‘Dat is geen probleem.’

‘Doen ze het ook in Zweden?’

‘Nee, dit is typisch Deens.’

Deze mevrouw heeft geen man bij zich. Volgens mij heeft ze er geen. Ze zit daar maar te paffen of ze de baas van de wereld is. Ze lijkt Churchill wel. Ik ga zo zitten dat ik uitzicht op haar heb.

Opeens begint het orkest sinterklaasliedjes te spelen. *Zie de maan schijnt* en *Zie ginds komt de stoomboot*. Ik lach me slap. ‘Vieren ze hier Sinterklaas in de zomer?’ vraag ik aan pappa.

‘Nee,’ zegt hij. ‘Sinterklaas bestaat hier niet. Die mannen weten zelf niet wat ze spelen. Alleen dat het Hollandse liedjes zijn. Ze doen het speciaal voor ons.’

Nu zijn ze al bij *Hoe huppelt* en toch blijven ze ernstig kijken. En alle andere Denen in de zaal gaan door met eten alsof er niks aan de hand is. Zelfs mevrouw Churchill weet niet eens wie Sinterklaas is.

29

Ik ren heen en weer op het dek van de pont over de Sont. Ik zie de Deense kust steeds kleiner worden en de Zweedse groter. Ik ga over de reling hangen om goed te kunnen zien hoe de Zweedse huizen groeien.

Opeens hoor ik naast me een mannenstem die heel donker klinkt maar niet somber. De woorden komen in een zangerige stroom. Het is bijna een soort lied. Het is Zweeds. Ik kijk opzij en zie een lange man die tegen een meisje aan het praten is. Ze is ietsje kleiner dan ik. Ze heeft roodblonde krullen en lichte sproeten. Ze kijkt naar hem op en wijst naar een smal hoog kasteel dat op een heuvel tussen de huizen de lucht in steekt. Er staat een torentje op met kantelen. Daar wappert de Zweedse vlag. Knalblauw met een knalgeel kruis. Ik ga vlak naast die meneer staan en probeer te verstaan wat hij zegt. Ik geloof dat hij het meisje belooft met haar op dat torentje te klimmen. Ze knikt en lacht en pakt zijn hand. Zij boft maar met een vader die zo kan praten dat je vanzelf gaat luisteren. Alleen al omdat het zo mooi klinkt wat hij zegt. Nu lopen ze weg met zijn tweetjes. Ik ren terug naar pappa en moeder.

‘We gaan bijna aan land in Zweden,’ zegt pappa. Zijn stem klinkt een beetje schor en tegelijk ook plechtig. En dan krijg ik een heel gek gevoel. Het lijkt wel of ik voor het eerst van mijn leven hoor dat pappa Nederlands praat. Ik bedoel echt. Dat Nederlands ook een taal is. Niet mooi of lelijk, maar van ons.

30

‘Stoppen pappa!’ roep ik.

Pappa parkeert de auto vlak aan zee. Ik spring eruit en klim over de rotsen tot op de punt die het allerverst uitsteekt. Het water spoelt bijna over mijn schoenen.

‘Hier wil ik onze taartjes eten!’ roep ik.

Pappa helpt moeder over de stenen. Ze roept dat ze het veel te glibberig vindt, maar ik roep terug dat ze voor Zweedse taartjes wat over moet hebben. We kunnen net met zijn drieën op mijn rotspunt.

Pappa maakt de doos van de banketbakker open. En dan krijgen we alle drie een prinsessentaartje. Groene marsepein van buiten en van binnen zachte cake met room. Ik schrok het mijne achter elkaar op.

‘Daar zijn prinsessentaartjes te deftig voor,’ zegt pappa.

‘Geef me er dan nog maar een,’ zeg ik.

Het tweede taartje eet ik heel langzaam, met kleine hapjes. Ik zuig de kleverige marsepein zacht tegen mijn verhemelte. Ik proef de smaak van de cake en ik proef de echte slagroom en de vanille en de frambozenjam tussen de laagjes. En het water klotst maar en klotst maar. Ik doe mijn schoenen uit en laat het over mijn voeten spoelen. De zee is hier zo helder dat ik ontelbare stenen op de bodem kan zien, liggen. De grootste zijn zo groot als de stenen van een hunebed, de kleinste zo klein als konijnekeutels.

‘Nu ben je in luilekkerland,’ zegt pappa.

Maar ik vind dit het paradijs.

31

In Zweden moet je links houden. Om dat niet te vergeten heeft pappa op zijn voorruit een papieren pijl geplakt die naar links wijst.

We rijden een hele tijd door bossen en komen haast niemand tegen.

‘Het is maar goed dat die pijl daar zit,’ zegt pappa. ‘Voor je het weet rij je weer op de rechter weghelft.’

Ik voel me niet veilig aan de linkerkant. Het is net of daar alle ongelukken zitten. Als het echt gevaarlijk werd zou ik zo naar rechts schieten.

Opeens komt er een auto aan die rechts houdt. Pappa schiet ook naar rechts, hij passeert hem rakelings. Hij toetert.

‘Een Nederlander!’ roept pappa. ‘Die zat te slapen.’

Ik kijk om. Het is een A-nummer, een auto uit Groningen. Hij is al weer een heel eind weg. Hij houdt nu netjes links. Als hij straks een Zweedse auto tegenkomt is er niks meer aan de hand. Maar als pappa een seconde te laat had gereageerd waren we nu allemaal dood geweest. Wij drieën en ik weet niet hoeveel mensen in die andere auto. Niks weet ik van ze en zij niks van ons. Die meneer weet niet eens wie zijn redder is. Misschien zit hij ook wel in het hout, net als pappa, en spreken ze elkaar later nog een keer. Maar over die ene seconde kunnen ze het niet hebben. Als die meneer wat minder had zitten suffen was hij precies tegelijk met pappa naar de andere kant van de weg geschoten en dan was er toch een botsing gekomen. En dan had iedereen gedacht dat pappa de schuldige was. Ze hadden tussen de scherven van zijn voorruit de papieren pijl gezien en hun hoofden

geschud en gezegd, kijk nou eens, die meneer had nog wel een pijl op zijn voorruit geplakt!

Ik wil er niet aan denken dat het zo gegaan was. Wat een geluk dat die meneer bleef suffen!

Nu begrijp ik pas goed wat mamma laatst zei toen opa van Karnebeek dood was gegaan: 'Een mensenleven hangt aan een zijden draadje.'

32

In het hotel hoor ik pappa Zweeds praten met een meneer. Ik versta van die meneer haast niks, van pappa bijna alles. Het klinkt net of pappa gewoon Nederlands praat, maar met Zweedse woorden en zinnen. Aan dat zangerige doet hij niet mee. Dat vindt hij niet nodig om zich verstaanbaar te maken.

Moeder zegt ook af en toe iets. Ik kan zo horen dat ze aldoor fouten maakt in haar Zweeds. Maar ze zingt er wel bij. Ze zingt nog erger dan de Zweden zelf. Ze zingt het Zweeds op een buitenlandse manier. Ik moet ervan rillen. Ik zou het nooit zo doen. Nooit zo overdreven. Dan maar liever op zijn Nederlands, zoals pappa. Ik ben nou eenmaal een buitenlander. En dan kunnen ze het maar beter horen ook. Ik zou nooit zo goed Zweeds willen leren dat niemand me meer vroeg waar ik vandaan kom.

33

We zijn al in Karlstad, de hoofdstad van de provincie Varmland. Het is nog maar 50 kilometer naar Kristinehamn. Dat is voor mij het einddoel van de reis. Ik wil er niet aan denken. Ik wil nu wel om de kilometer uit de auto stappen. Ik wil elk kerkje wel bekijken. Alle graven op alle kerkhoven. Alle namen van de doden uit mijn hoofd leren. Ik wil wel veertien dagen lang museums bezoeken. Alles is beter dan alleen bij vreemde mensen achterblijven.

We staan een tijdje op de brug over een brede rivier die hier in het Venermeer stroomt. Er drijven boomstammen in, sommige netjes zij aan zij en andere kris kras door elkaar heen. Pappa vertelt dat het houtvloten zijn. De bomen worden boven in de bossen gekapt en drijven zelf de rivier af naar het meer. Als de stammen in de bochten vastraken springen er mannen overheen met haken om ze los te wrikken. Dat zijn de houtvlotters.

‘Het lijkt mij gevaarlijk op die glibberige stammen,’ zeg ik.

‘Als je uitglijdt ben je zo een arm of been kwijt.’

‘Je moet heel goed oppassen,’ zegt pappa. ‘Dan is het wel te doen.’

‘Hoe weet jij dat nou?’

‘Ik heb het zelf een keer gedaan.’

‘Jij?’

‘Ja, in mijn jonge jaren.’

‘Ik moet er niet aan denken!’ roept moeder.

Ik denk er wel aan. Als ik die rivier onder me zie met dat glinsterende water en die drijvende stammen erin en de bossen aan de kanten, dan spring ik bijna uit elkaar van trots. Omdat pappa vroeger houtvlotter is geweest!

34

Aan de kant van de weg zie ik een heuveltje vol berken met een hoge steen ertussen.

‘Stoppen pappa!’ roep ik.

We lopen naar de steen. Er staat een heel verhaal op. Pappa leest de eerste regel. En dan geloof ik mijn oren niet, maar die regel herken ik. Daar begint een gedicht in mijn leerboek mee. Ik zeg het tegen pappa. Dat ik dat gedicht samen met de lerares heb vertaald. Dat het vol moeilijke woorden staat omdat het eigenlijk voor grote mensen is.

Pappa gaat door met lezen, maar hij stopt na elke regel en dan vertaal ik wat er staat.

En hier is het bosje waar de koekoek riep.

Kleine meisjes holden er

met blote voeten en kapotte rokjes

om de bessen in het bosje te plukken.

En hier was schaduw, en hier was zon,

en hier stond het vol nachtviooltjes.

Dit bosje is mij lief,

mijn kinderjaren suizen er.

Het klinkt lang zo mooi niet in het Nederlands als in het Zweeds en dat van die nachtviooltjes is geloof ik fout, maar daar merkt pappa niks van. Ik zie aan zijn gezicht dat hij net zo trots is op mij als ik op hem omdat hij houtvlotter geweest is.

35

Er kan nog iets tussenkomen. Het is nog helemaal niet zeker dat die mensen bij wie ik ga logeren op ons zitten te wachten in dat hotel in Kristinehamn. Ze kunnen de afspraak best verkeerd begrepen hebben. Misschien dachten ze dat het pas in augustus was en zijn ze nu zelf op reis. Of iemand is plotseling ziek geworden. Dat meisje van drie heeft roodvonk en nu mag er niemand op bezoek.

Er kan ook best in Nederland iets gebeurd zijn. Opa Verschuur is al over de zeventig, dat is een leeftijd waarop je dood kan gaan. En de jongetjes doen zo vaak rare dingen. Daan kan wel een veiligheidsspeld hebben ingeslikt. We moeten zo dadelijk maar even bellen.

We zijn er trouwens nog niet. Wij kunnen dat laatste stukje ook nog wel een ongeluk krijgen. En mijn buikpijn hoeft echt niet alleen van de zenuwen te komen. Het kan net zo goed blindedarmontsteking zijn.

Dingen kunnen ook per ongeluk expres gebeuren. Ik kan zo wild uit de auto springen dat ik mijn voet verzwik: En wat moet je nou met een verzwikte voet op een eiland? Kan je beter bij je vader en moeder in de auto zitten, dan zie je tenminste nog wat.

Er kan nog van alles gebeuren. Het is nog lang niet zeker dat die logeerpartij zo maar doorgaat.

‘We zijn er!’ zegt pappa en hij wijst naar rechts.

KRISTINEHAMN staat er op een bord aan de kant van de weg.

36

Op een groot gebouw aan het marktplein staat STADSHOTELLET. Dat is de ontmoetingsplek. We gaan er naar binnen. Ik knijp mijn ogen dicht en zie de foto weer voor me van dat slome kind met de bril en de halflange haren en de prikjurk. Wat een geluk dat ze sloom is! Hoe slomer hoe liever. We lopen door een gang en een zaal naar een serre. Daar zitten ze.

Een meisje springt op en rent naar me toe. Britt-Marie! Ik herken haar van de foto, maar tegelijk is ze heel iemand anders. Ze heeft een grappig gezicht met lichte sproeten en begint meteen te praten. Maar het lijkt meer op ratelen. Ze kijkt erbij naar pappa die naast me staat. Ik kijk ook naar pappa, ik versta niks van wat ze zegt. Ik trek mijn schouders op, maar ze ratelt door. Pappa vraagt of ze wat langzamer wil praten. Ik geloof wel dat ze het doet, maar het helpt geen steek. Ik sla mijn handen uit elkaar.

Dan gaat ze plotseling op de grond liggen kronkelen. Ze kijkt met angstige ogen omhoog. 'Oerm,' zegt ze 'oerm.'

'Wat doet ze nou?' vraag ik aan pappa.

'Ze legt uit dat er op dat eiland slangen zijn,' zegt hij.

'Slangen???'

'Ja, ze vroeg al meteen of je kaplaarzen bij je had. Die moet je aan in het bos.'

'Ook als de zon schijnt?'

'Dan helemaal,' zegt pappa. 'Slangen zijn dol op zon. En ze bijten als je op ze trapt. Ze zijn giftig, het zijn adders.'

'Maar moet ik dan twee weken in mijn kaplaarzen lopen?'

'Twee weken zijn zo om,' zegt pappa.

37

‘De meisjes in dat gedicht op die steen liepen op blote voeten door het bos,’ zeg ik tegen pappa.

‘Dichters moet je nooit vertrouwen,’ zegt hij.

‘Ja maar als je een gedicht op een steen aan de kant van de weg zet, dan moet daar wel de waarheid in staan. Want nu kunnen alle kleine meisjes die daar komen kijken hun schoenen wel uittrekken en op blote voeten tussen de bosbessenstruikjes door gaan rennen. Ik had het ook zo kunnen doen, want ik geloofde dat gedicht en wij wisten het niet van die slangen.’

‘De Zweden weten het wel,’ zegt pappa. ‘En buitenlanders kunnen bijna nooit Zweeds lezen.’

‘Behalve wij dan,’ zeg ik. ‘En ik vind dat dichters niet zo maar iets op mogen schrijven omdat het toevallig mooi of zielig klinkt.’

‘Had de dichter dan in zijn gedicht moeten zetten dat die kleine meisjes in kaplaarzen door het bos renden?’

‘Ja, dat was een goede waarschuwing geweest. Dan zouden er in dat bosje tenminste geen meisjes door slangen worden doodgebeten. En wat maakt één woordje in een gedicht nou uit als het om mensenlevens gaat?’

38

Ons eiland ligt aan een inham van het Venermeer. Het is maar vijf minuten roeien naar het vasteland. We hebben een eigen steiger, ernaast is een speelhuisje. Daar slapen Britt-Marie en ik, in twee bedden boven elkaar.

Als ik maar in het bovenste mag, denk ik. Maar ik durf het niet te vragen. Zij wil natuurlijk ook in het bovenste. Iedereen wil altijd in het bovenste. Als ik in het onderste zou moeten, dan zou ik de hele tijd bang zijn dat zij door het bovenste zou zakken.

‘Waar wil jij liggen?’ vraagt Britt-Marie.

Ik wijs naar boven.

‘Wat een geluk!’ zegt ze. En dan klimt ze op het bovenste bed en gaat over de rand hangen, net of ze bijna omlaag tuimelt. Ze trekt er het bangste gezicht van de wereld bij. Daarna kruipt ze lekker in elkaar op het onderste bed.

Ik klim omhoog en ik kijk uit het raampje naar de bomen en zie daarachter het water glinsteren. Ik steek mijn benen de lucht in en kan met de punten van mijn tenen net het plafond raken.

Wat een geluk dat zij niet bang is dat ik erdoorheen zal zakken of eruit zal tuimelen. Zij die al bang is voor een slang die je niet ziet.

39

Je wast je hier in het meer en je tanden mag je poetsen waar je wilt. Voor ons huisje staat een emmer met schoon water uit de pomp. Ik ga op een steen tussen de bomen zitten borstelen. Het schuim spuug ik zo maar uit op een bosbessenstruikje. Dat is een vies gezicht. Ik kijk naar Britt-Marie of die het erg vindt, maar zij doet het ook. Ik spuug mijn struikje weer netjes schoon bij het spoelen.

Plassen mag je ook waar je wilt, zegt Britt-Marie. Ik doe het tussen de varens en veeg mijn billen af met een opgevouwen varenblad.

Poepen mag niet in het bos. Daar hebben ze een klein houten huisje voor met een hartje in de deur uitgesneden. In dat huisje heb je een bank met een rond gat erin en een deksel erop en een stapel krantenpapier. Op dat gat ga je zitten poepen en als je klaar bent gooi je een schep zand over de hoop. Maar dat zal ik voorlopig wel niet hoeven doen, want het zit daar onder dat gat vol vliegen. Ze zoemen als gekken om je billen.

40

Ik word wakker. De zon schijnt naar binnen. Het is hier veel vroeger licht dan bij ons, dus ik weet niet hoe laat het is. Britt-Marie ligt nog te slapen. Ze merkt er niks van als ik over de rand van mijn bed ga hangen. Aan de ene kant vind ik dat stom maar aan de andere kant juist fijn. Als ze slaapt hoef ik niks tegen haar te zeggen en dan is er tenminste ook niks dat ik niet versta.

Opeens wordt ze wakker. Ik vraag meteen of ze inkt heeft: ‘Har du blek?’

Ze mompelt iets en staat op en gaat naar buiten. Ik hoor de deur van het grote huis in de verte slaan. Zou ze nu echt inkt aan het halen zijn? Zou het kloppen wat ik geleerd heb?

Na een hele tijd hoor ik de deur van het grote huis weer. Ik hoor voetstappen in de verte. Ze gaan langzaam, maar ze klinken steeds harder. De deur gaat open, Britt-Marie komt binnen. Ze zegt dat er geen inkt is, geen blek. Maar ze geeft me een potje bosbessenjam.

Ik ga er meteen mee aan de slag. Ik moet met mijn pen door een dikke blubber van bessen heen voordat ik bij het sap onder in de pot ben. En ik krijg vieze plakvingers. Maar het lukt. Ik schrijf paarsrode zinnen in mijn schrift.

Britt-Marie staat te lachen als ik mijn vingers en mijn pen afflik en ze haalt een pannetje uit de keuken. Samen lopen we in onze nachtpon het bos in en plukken het pannetje vol bosbessen. We laten de bessen een tijdje pruttelen op het fornuis, daarna doen we ze door een zeef. Het sap giet Britt-Marie in een flesje en op een etiketje schrijft ze het woord *Blåbärsbläck*. Dat betekent bosbesseninkt.

41

Britt-Marie en ik lopen door het bos met korte broekjes aan en laarzen tegen de slangen. We komen bij een houten schuurtje met gras op het dak en pluimen en koekoeksbloemen. Er staan zelfs een paar bloeiende margrietten tussenin.

‘Wat leuk,’ zeg ik en ik wijs naar boven.

‘Wil je er bovenop?’ vraagt Britt-Marie.

Even later zitten we lekker in het zonnetje op het zachte grasdak. Ik pluk voor ons allebei een ereprijsje en dan haal ik mijn woordenboekje uit mijn zak. Ik zoek op wat haring is.

‘Vind jij haring lekker?’ vraag ik aan Britt-Marie.

‘Nee!’ zegt ze heel hard en ze trekt vieze gezichten.

‘Moet je het wel eens eten?’

‘Nee nooit!’ zegt ze. Weer die grimassen. Ik zie al dat enge van haring op haar gezicht staan. Die doordringende vissmaak, die kriebelende graten, dat kokhalsgevoel.

Ik kijk net als zij en dan houd ik mijn hand omhoog, duim en wijsvinger tegen elkaar, hoofd een eindje achterover, mond open, hap, hap, hand steeds dichterbij mond, kauwen, slikken.

‘Zo eten ze haring in Holland,’ zeg ik.

Britt-Marie begint te lachen. Ik ook.

‘Kom mee, dan krijg je nu iets lekkers!’ zegt ze opeens.

Ze loopt voor me uit naar een open plek in het bos. Het is er stenig en het staat er vol piepkleine aardbeitjes. Ze zijn knalrood en dicht gespikkeld met pitjes.

Britt-Marie plukt een handjevol en rijgt ze aan een lange grasspriet. Ik doe haar na en rijg een harde grasspriet vol tot

aan de pluim. Dan zoeken we een platte rots uit en gaan liggen. De dennen steken om ons heen de lucht in. De stammen lijken wel pilaren.

Britt-Marie houdt de grasspriet boven haar mond en trekt met haar tanden de aardbeitjes één voor één omlaag. Ik doe weer precies net als zij. Al die aardbeitjes smaken verschillend. Bij sommige proef je iets van bos of mos en opeens heb je er een die heel erg naar aardbei smaakt. Aardbei met een druppeltje parfum erop.

‘Hoe heten ze?’ vraag ik aan Britt-Marie.

‘Smultron,’ zegt ze.

Smulbolletjes, vertaal ik in mijn hoofd. En je eet ze net als Hollandse nieuwe haring.

42

Ik huppel in mijn laarzen over het dikke groene mos. Het veert als een zachte matras, ik krijg er warme voeten van. Als ze heel erg zweterig zijn ren ik naar de punt van de steiger. Daar trap ik mijn laarzen uit en laat mijn voeten in het water bungelen.

Britt-Maries broertje komt eraan. Ulf. Hij is tien en hij kijkt heel leuk. Hij vraagt of ik in zijn bootje wil. Hij heeft het zelf gemaakt, zegt hij en hij wijst naar een soort kistje dat naast de steiger ligt te dobberen. Van buiten is het blauw geverfd, van binnen rood. We kunnen net met zijn tweetjes naast elkaar op de bodem staan. We pakken de steiger vast en laten het bootje zachtjes heen en weer gaan. We kijken even elkaars kant op en beginnen te lachen. Dan zetten we harder af met onze voeten, het bootje gaat schommelen. We lachen maar door en we schommelen erop los. En telkens kijken we eventjes opzij. We zeggen niks maar het gaat vanzelf steeds woester. Voorover, achterover, voorover, het water klotst, het spat over de rand, maar wij schommelen net zo lang tot het bootje begint te zinken. Het zakt dieper en dieper, we worden kleddernat, we stikken bijna van het lachen.

43

Er zit een Nederlands woord in mijn hoofd dat volgens mij niet eens bestaat. Bodemen. Ik heb het zo uit het Zweeds vertaald.

‘Kan je daar bodemen?’ riep Britt-Marie toen ik een heel eind was uitgezwommen.

‘Nee,’ zei ik en ik stak twee wijsvingers omhoog zodat ze kon zien dat ik aan het watertrappelen was.

Bodemen is hier in het meer het ergste dat ik weet. In elk geval bij onze steiger. Je zakt er tot je enkels in de blubber, dus nu zwem ik helemaal door tot aan het laddertje. Britt-Marie zegt dat er verderop in het open meer rotsen zijn en dat het daar meteen heel diep wordt en dat je er nooit hoeft te bodemen.

Bij ons in de Noordzee mag niemand zo ver uitzwemmen dat hij niet meer kan bodemen. Niet meer bodemen in zee is levensgevaarlijk. Je kan meegesleurd worden door stromingen of in een draaikolk omlaag worden gezogen. ‘Altijd bodemen’ zouden alle ouders bij ons tegen hun kinderen moeten zeggen als ze in zee gingen zwemmen. En op de stranden zouden borden moeten staan met ‘Blijf bodemen’. Bodemen is een onmisbaar woord in het Nederlands. Veel onmisbaarder dan in het Zweeds. En toch bestaat het niet bij ons.

Hoeveel mensen zouden er bij ons wel niet verdronken zijn omdat wij dat woordje niet hebben?

44

Britt-Marie en Ulf willen dat ik een beetje Nederlands tegen ze praat. Ik begin zo maar in het wilde weg te kletsen. Maar ik gebruik wel moeilijke woorden. ‘Het is gloeiend heet. Het gras schroeit onder mijn schoenen. Ik ga van Groningen naar Scheveningen. De zee is koud en afschuwelijk zout, en mijn broertje heet Wouter en die is geen kabouter en jullie snappen toch niet wat ik zeg, dus nu schei ik maar uit. Sliep uit!’

Britt-Marie en Ulf lachen zich slap.

‘Wat een taal!’ roept Ulf. ‘Dat je dat kan, al dat rare gegorgel!’

Ik haal mijn schouders op.

‘Dat je geen keelpijn krijgt!’ zegt Ulf. ‘Het is nog erger dan Deens.’

‘Maar het kan ook zo,’ zeg ik. En dan praat ik over onze straat en over de spelletjes die we 's avonds met alle kinderen doen, blikje trap en zo, en ik vertel dat ik vaak ga zwemmen met een vriendinnetje dat ook Rita heet en dat het water in het zwembad heel lekker is en heel helder. En dat je er drie springplanken hebt. En dat ik van de lage durf te duiken en dat ik één keer van de hoge gedoken ben, en dat er in het buitenbad een vlot is waar je wel met zijn tienden op kan. Opeens stop ik.

‘Wat heb je nu allemaal gezegd?’ vraagt Britt-Marie.

‘Het ging over zwemmen bij ons,’ zeg ik.

‘In een zwembad?’

‘Ja.’

‘Dat is vast een heel fijn zwembad.’

Ik knik.

‘Je kan daar zeker heel lekker zwemmen.’

‘Hoe weet je dat? Kon je verstaan wat ik zei?’

‘Nee, dat niet natuurlijk. Maar ik kon wel zien hoe je keek.’

45

Er zijn hier geen gordijnen en het wordt nooit helemaal donker. De enige manier om het licht weg te krijgen is je ogen dichtknijpen. Ik knijp me een ongeluk, maar ik word steeds wakkerder. Er flitst een korrelig filmpje voorbij met mensen uit Nederland erop. Bij mijn broertjes wil ik het stopzetten, maar ik kan het niet tegenhouden. Het rolt maar door vol gezichten van mensen die ik ken uit het dorp en meesters en juffen van school en visboer Boud die altijd ‘schelvis’ roept en ‘kabeljauw’ als hij op vrijdag door de straat rijdt met zijn bakfiets. Opeens stopt het filmpje. Het stopt bij iets heel idioots, bij onze gootsteen. De zwart-wit geblokte gootsteen met de barst in het midden. Ik zie precies hoe de barst loopt. Hij eindigt bij een zwart blokje dat op de plek van een wit blokje ligt omdat het witte kapot was gegaan en er geen nieuwe witte meer waren, en aan de andere kant van dat zwarte blokje kronkelt hij weer verder. Hij deelt de gootsteen in twee helften.

Helemaal links in de hoek zit op een wit blokje een roestvlek. Hij heeft de vorm van een mislukt viooltje. Moeder heeft hem nog niet weg kunnen schrobben met vim.

Zou de mevrouw die thuis voor de jongetjes zorgt er nu zo hard op schuren dat ze hem wel wegekrijgt? Ik hoop maar van niet. Ik wil dat het viooltje blijft. Ik ga meteen als ik thuiskom kijken of het er nog is.

46

Eén botermesje vinden ze genoeg voor de hele familie. Het is van lekker ruikend hout en het staat rechtop in de boterpot. Ze geven het aan elkaar door met een dikke klodder boter eraan. Dan kan je zo gaan smeren.

Voor mij is dat heel lastig. Ik ben links. De boter zit aan de verkeerde kant van het mesje. En de klodder is elke keer te groot. Ze doen hier veel meer boter op hun brood dan wij en niemand laat iets aan het mesje zitten. Dus ik smeer en ik smeer maar door met dat omgekeerde mesje. Maar ik krijg het niet schoon. Er blijft boter aan zitten met kruimels ertussen. En mijn vingers zijn vies en vet. En iedereen zit te wachten. Iedereen wacht op een nieuwe klodder van mij. Maar niemand krijgt er een. Als ik een klodder uit de pot zou nemen zat hij voor al die anderen aan de verkeerde kant.

47

Koffie drinken ze nooit zonder iets lekkers erbij. Meestal zijn het zoete broodjes met kaneel. Die zijn heel droog en plakkerig. Je krijgt ze haast niet door je keel. Maar daar weten ze wel wat op hier in Zweden. Ze nemen gewoon na elke hap een slok en dan hutselen ze alles door elkaar in hun mond. Dat is metselen. Dat is bij ons streng verboden.

Soppen doen ze ook. Vooral met zoete beschuitjes. Die laten ze even in de koffie hangen met hun mond vlak erboven. En dan één twee drie naar binnen met die kledderige hap. Er valt meestal een klodder terug en die lepelen ze weer op of ze drinken hem mee. De kinderen soppen de beschuitjes in de limonade. Daar zie je de kruimels in drijven en als ze een slok hebben genomen wordt de rest van het glas helemaal ondoorzichtig van alles wat mee teruggekomen is. En echt niet alleen bij dat meisje van drie! Ik zou hier van niemand het glas leeg willen drinken met al dat afval erin.

48

Het is zo moeilijk om de mensen hier bij te houden met eten. Ik raak de hele tijd achterop. En als er eindelijk weer een beetje plaats is op mijn bord zegt meneer met zijn bulderstem dat ik goed moet eten en doet er nog een paar gehaktballetjes bij. En mevrouw geeft me gauw nog wat van die rode bessen uit het bos. Zij praat veel zachter dan meneer en ze ziet er ook niet zo wild uit, meer als een gravin eigenlijk, maar ik ben voor haar toch bijna net zo bang als voor hem. En ik neem gauw een gehaktballetje in mijn mond met wat van die bessen erbij en dan meteen erachteraan een slok melk om goed te kunnen metselen en alles tegelijk naar binnen te krijgen. Maar voor ik het weet heb ik de melk doorgeslikt en zit het gehaktballetje nog in mijn mond. Bij de volgende slok slik ik het balletje mee met de melk, net als een vitaminepil. Ik voel het naar beneden glijden. Het gaat heel stroef en ik heb niks geproefd. Ik neem er nog een met een slok melk erbij. Nu houd ik de melk in mijn mond en ik ga meteen goed kauwen. Maar ik krijg de hap niet smeug. En nu denken ze hier allemaal dat ik verwend ben en kieskeurig.

49

Aan het eind van de maaltijd gebeurt hier iets heel vervelends. De kinderen staan op en lopen naar hun moeder en bedanken haar voor het eten. Ulf maakt er een buiginkje bij met zijn hoofd en Britt-Marie zakt even door haar knieën. Kleine Ghita doet het ook.

Ik heb het nog geen enkele keer gedaan. Ik vind het zo'n rare gewoonte. Maar ik vind hier wel meer dingen raar en in een vreemd land moet je altijd proberen je aan te passen en met dat metselen sla ik ook al zo'n slecht figuur, dus nu *moet* ik zo dadelijk even door mijn knieën zakken voor mevrouw. Als zelfs die kleine Ghita het kan kan ik het ook. Ik ga gewoon achter haar staan in de rij.

Het is zover. De borden zijn leeg. De kinderen lopen naar hun moeder. Ulf buigt met zijn hoofd, Britt-Marie maakt een kleine knieknik en Ghita een héél diepe. Ze raakt bijna met haar billetjes de grond. Haar roze rokje springt omhoog. Ze lijkt wel een balletdanseresje.

Dan ben ik aan de beurt. Ik geef die mevrouw een hand, ik zeg tack, dat betekent bedankt, en nog eens tack. Maar mijn benen blijven stokken.

50

Ik weet wel waarom ik die knieknik nog niet heb gemaakt voor Britt-Maries moeder. Ik ben bang dat ik het houterig doe en dat iedereen dan gaat lachen. Maar zo kan het niet langer doorgaan, nu moet het ervan komen!

We zijn klaar met eten, ik sta op en loop als eerste naar mevrouw. Tack, zeg ik en ik geef haar een hand. En dan gebeurt er zoiets idioots. Mijn hele bovenlijf gaat mee naar voren, dat is alles. Ik schaam me dood en ren zo het bos in. Bij een grote mierenhoop stop ik en maak een knieknik. En niet één, maar een hele ris. Terwijl ik naar de krioelende mieren sta te kijken zak ik wel twintig keer door mijn knieën. Op het laatst doen mijn benen het helemaal vanzelf.

Opeens hoor ik voetstappen en de stem van Britt-Marie.

‘Wat ben jij aan het doen?’

‘Zo maar wat,’ zeg ik en ik voel dat ik bloos. ‘Een beetje oefenen.’

‘Oefenen? Waarvoor?’

‘Om je moeder te bedanken voor het eten.’

‘Heb je dat dan nog nooit gedaan?’

‘Niet zo,’ zeg ik.

‘Waarom niet?’

‘Omdat ik het niet kan!’

‘Je kan het wel!’

‘Ja, bij de mieren,’ zeg ik, ‘daar is niks aan. Maar bij je moeder is het zo gek.’

‘Ik vind het veel gekker dat je voor mieren buigt dan voor mijn moeder,’ zegt Britt-Marie.

51

Wat ik hier het allerraarste vind, dat zijn de gewoontes die niet bij elkaar passen. Ik bedoel dat dezelfde mensen zulke verschillende dingen kunnen doen.

Aan het eten zitten ze te metselen en te soppen en als ze daarmee klaar zijn staan ze op en gaan plechtig buigen en bedanken voor de maaltijd.

Eerst denk je dat je bij de boeren aan tafel zit, en dan denk je, nee, het lijkt eerder de koninklijke familie.

Maar het zijn gewone middensoort mensen, zo ongeveer net als wij.

En nu zou ik wel eens willen weten hoe het bij de koning aan tafel toegaat, of ze daar ook metselen en soppen. En bij de boeren, of ze daar ook buigen en bedanken voor het eten.

52

Een eindje het bos in staat een grote bak. Het lijkt een hoge zandbak, maar er liggen dikke staven ijs in, bedekt met schors en snippers hout en zaagsel. Tussen dat ijs wordt de melk bewaard en de boter en de kaas en het vlees.

Vlak voor het eten loop ik met Britt-Marie mee naar de ijsbak. We graven al het eten te voorschijn en zetten het op een blad. Ik leg mijn hand op het ijs.

‘Wanneer smelt het?’ vraag ik.

‘Pas tegen het eind van de zomer,’ zegt Britt-Marie. ‘Als wij teruggaan naar de stad worden de resten in het meer gegooid.’

Ze begint mijn hand toe te dekken met snippers. Als hij bijna lam is van de kou til ik hem op en zie de afdruk in het ijs staan. Dan haak ik het zakmes van mijn riem en kras de B en de M van Britt-Marie in het ijs. Ze lacht als ze haar letters ziet en trekt het zakmes uit mijn hand. Wat verderop krast zij de R.

We bedekken de letters met een dikke laag zaagsel en houtsnippers en schors en spreken af dat we pas vlak voor mijn vertrek weer gaan kijken.

53

Ulf wil met mij naar de overkant zwemmen naast Britt-Marie in de roeiboot. Het is een kwart kilometer.

Ik heb tot nu toe alleen baantjes in Stoop gezwommen. Dat is geen kunst, je pakt telkens even de kant vast. Maar een roeiboot kan je gelukkig ook vastpakken. Ik ga mee.

Ik zwem tussen Ulf en de boot in en denk de hele tijd aan mijn slagen. Armen naar voren strekken, benen tegen elkaar klappen, lang laten uitdrijven en hoofd goed omhoog bij het inademen.

Opeens denk ik aan alle vissen hier. Dat er misschien zo dadelijk een vlak onder mijn buik door glibbert of in mijn teen bijt. Ik begin te spartelen en ik krijg een slok water naar binnen. Ik verslik me, ik hoest, wat is het hier groot en diep! Dan hoor ik de stem van Britt-Marie. 'Heus je verdrinkt niet, zwem maar rustig verder.'

Het gaat meteen weer beter. De overkant komt langzaam op me af. Daar is hij, ik klim op de steiger. Ik zit er nog eventjes te trillen, maar na een hele melkreep voel ik me weer kiplekker.

Terug mogen we in de boot. Ulf klimt er al in en pakt de riemen maar ik spring weer in het water. Ik ga weer zwemmen, ik kan zo achter de boot gaan hangen. Maar dat hoeft niet, het zwemmen gaat nu zelfs veel lichter. Ik haal het makkelijk.

Aan tafel vertelt Britt-Marie aan haar vader dat ik heen en terug gezwommen ben. Haar vader zegt met zijn bulderstem dat hij me een flink meisje vindt en nog wat. Hij pakt mijn arm en geeft me een klap op mijn schouder. En dan durf ik hem voor het eerst heel even aan te kijken.

54

‘Aj, bromsfan!’ roept Ulf en hij springt op van zijn stoel. Hij slaat zich op zijn schouder en rent in kronkeltjes het bos in.

‘Wat is dat voor dier, een bromsfan?’ vraag ik.

Iedereen begint te lachen.

‘Is het dan geen dier?’

‘Jawel, maar het heet geen bromsfan,’ zegt Britt-Marie.

‘Het heet broms.’

Ik kijk in mijn woordenboekje. Bij broms staat paardevlieg.

‘Wat is fan dan?’ vraag ik.

‘Dat is een vloek,’ zegt Britt-Marie. ‘Heb je nog niet gehoord dat er bij Ulf in bijna elke zin wel een fan zit?’

‘Maar wat betekent het dan?’ vraag ik.

Britt-Marie tekent met haar lepeltje in het zand een mannetje met twee kromme horentjes op zijn hoofd. Een duiveltje.

‘Is dat een vloek?’ vraag ik.

‘Ja, bij jullie dan niet?’

‘Wij hebben andere vloeken. Veel ergere.’

‘Kom mee!’ zegt Britt-Marie en ze loopt voor me uit naar de steiger. Ulf komt achter ons aan gehold. Ze vragen of ik een paar Hollandse vloeken wil zeggen.

Ik zeg ‘verdikkeme, verdamme, verdorie, verdomme, potverdomme, gatverdamme.’

‘En nu de ergste vloek,’ zegt Ulf.

‘Die zeg ik niet.’

‘Doe niet zo kinderachtig!’

Ik wacht even.

Dan fluister ik bijna: ‘Godverdomme.’

‘Sjotverdomme, sjotverdomme!’ roepen ze allebei heel hard.

‘Ssst,’ zeg ik en ik wijs naar hun vader en moeder.

Die zitten rustig koffie te drinken.

Een Hollandse vloek zegt ze niets.

55

Er is een kaart van moeder. Pappa heeft er alleen ‘en pappa’ onder gezet. Moeder schrijft dat ze in kristalheldere meertjes zwemmen en dat ik een kaart aan Wolters moet sturen, dat stomme hoofd van onze school. Wat is dat nou voor onzin?

Eindelijk ben ik van die akelige man af omdat ik naar het lyceum ga en nu moet ik hem toch nog een kaart sturen. Dat noem ik slapende honden wakker maken, want voor je het weet gaat Wolters ook op vakantie naar Zweden. Als wij erheen kunnen kan hij het ook. Je hoeft geen Zweeds te kennen om door de douane te komen.

Als ik Wolters hier in Zweden tegen zou komen, zou meteen mijn hele vakantie verpest zijn. Ik zou het al erg vinden als ik wist dat hij hier ergens in het land was, zelfs als ik hem niet tegenkwam. Ik vind het al erg om te moeten denken dat hij hier misschien ooit een keer naar toe gaat. Dus als ik hem schrijf moet ik zorgen dat ik hem hier weg houd. Dat is makkelijk genoeg. Ik begin gewoon over de slangen. Dat die hier overal om de huizen kronkelen en dat er al heel wat mensen zijn doodgebeten. En dat er hier paardevliegen zijn die zo gemeen kunnen steken dat hun naam tegelijk de ergste vloek is.

En als Wolters dan toch nog naar Zweden wil gaan zit hij tenminste in angst voor een slang of een bromsfan.

56

Die rare filmpjes uit Nederland blijven 's avonds in bed maar komen. Nu gaat er weer eentje door Bloemendaal. Ik zie het bos, de school, de speelplaats en dan het pannekoekenhuisje. Stop, het filmpje staat stil. Het is nu een foto. Ik kijk ernaar en dan merk ik dat ik dat huisje nog nooit echt goed bekeken heb. Ik zie nu pas dat het een echt Hans en Grietje-huisje is en dat de halve koepel die eraan vastzit vier pilaren heeft en twee trappetjes omlaag. Ik zie het nu pas en toch fiets ik er elke dag langs. Maar dan kijk ik altijd alleen of Hardebol, de snoepjesman, achter het luik onder de koepel staat en dan voel ik in mijn zak of ik geld heb voor zwart op wit of kattendrop en dan koop ik iets of niets. En nu lig ik in bed in Zweden en ik zie voor het eerst op een foto in mijn hoofd hoe dat huisje er echt uit ziet en hoeveel pilaren de halve koepel heeft en hoe de trappetjes lopen. Mijn hoofd lijkt wel een fototoestel waar al die tijd een filmpje in gezeten heeft. De foto was al wel gemaakt, maar hij is nu pas afgedrukt.

Als ik weer thuis ben in Nederland ga ik meteen kijken of hij klopt.

57

Britt-Marie en ik zitten achter in de bus naar Kristinehamn. Die komt helemaal uit Karlstad. Alle plaatsen zijn bezet. De mensen hebben hun jassen uitgedaan. Een meneer hapt in een appel. Een mevrouw zit te breien. Ze houdt de naalden in de lucht en frummelt aan het breiwerk met haar vingers. Het hangt boven haar schoot te trillen. De motor ronkt erop los. De mensen zijn allemaal stil. Alleen een meisje fluistert af en toe iets in het oor van haar moeder. Het lijkt wel of hardop praten verboden is. Of al die mensen naar een concert zitten te luisteren. Een motorronkconcert.

Ik snap het niet, zo veel mensen bij elkaar en niemand die iets zegt. Waarom zegt er niemand iets?

Misschien vinden ze hun taal veel te mooi voor dat motorgeronk. Of ze vinden praten gewoon niet zo belangrijk. Waarom is praten eigenlijk belangrijk?

Je komt langs een schattig huisje en je zegt tegen degene die naast je zit 'Kijk eens wat een schattig huisje.' Maar zij ziet dat huisje ook heus wel. Zij kan er best heel andere dingen over denken. En als jij dan aan komt zetten met 'wat een schattig huisje', dan stoor je haar alleen.

Misschien willen de mensen hier liever niet gestoord worden in hun eigen gedachten. Of ze willen gewoon een beetje zitten niksen in hun hoofd.

58

In de winkelstraat van Kristinehamn maakt Britt-Marie steeds weer zo'n knieknik. Het lijkt wel of ze gymnastiek doet.

‘Ik dacht dat je dat alleen voor je moeder deed, na het eten,’ zeg ik.

‘Nee hoor, zo groet je mensen die je kent,’ zegt ze.

‘Alle mensen?’

‘Nee, alleen oudere mensen.’

Knik, knik, knik, de hele stad zit vol oudere mensen. Ze zegt er geen woord bij. Af en toe krijgt ze een knik terug van een mevrouw of een meneer. Geen knieknik natuurlijk, maar een hoofdknik. De meesten doen helemaal niks.

‘Wat zijn dat allemaal voor mensen?’ vraag ik.

‘Nou, de vrouw van de tandarts en de rector en de meneer uit de boekwinkel en zo.’

Dan loopt ze opeens achter een meisje aan een trappetje af naar de schoenmaker. Die zit met een leren schort voor achter een naaimachine.

Het meisje geeft hem een sandaal, maar ze maakt geen knieknik. Ze blijft wachten tot hij het riempje eraan heeft genaaid. Ze ziet er nuffig uit.

Waarom zou ze geen knieknik voor de schoenmaker hebben gemaakt? Hij is stokoud, dat zie je zo. Zou hij soms niet deftig genoeg zijn? Britt-Marie had het alleen over leeftijd, niet over deftigheid.

Nu krijgt het meisje haar sandaal terug, nu is Britt-Marie aan de beurt. Zou ze een knieknik maken? Ik wil dat ze het doet. Als ze het niet doet, dan...

Ze doet het.

59

Bij de bakker is het vol maar stil. De hele winkel ruikt naar kaneelbroodjes. Ze zien eruit als slakkehuizen. Er ligt een grote berg van in een mand. Ernaast staat een mand met gladde bolletjes. De vrouw achter de toonbank heeft een witte muts op en een hoge zing-zong-stem.

Bijna iedereen koopt van die slakkehuisbroodjes. De stapel slinkt snel. Als het zo doorgaat zijn ze op voordat wij aan de beurt zijn. Mij kan het niks schelen, ik vind het maar droge dingen en je mag er niet eens boter op smeren, maar voor Britt-Marie moet het toch jammer zijn. Ik kijk naar haar gezicht, of ze al bezorgd begint te worden. Ik zie niks aan haar. Aan de andere gezichten ook niet. Al die mensen staan erbij of ze niks met die kaneelbroodjes te maken hebben. Ik tel de mensen en de broodjes. Het wordt steeds spannender.

‘Wie is er nu aan de beurt?’ vraagt de zing-zong-mevrouw als er nog acht broodjes liggen.

Een meneer zegt tegen een oude dame die naast hem staat: ‘Ik geloof dat u voor me was.’

‘Nee hoor, u was eerder,’ zegt de dame.

‘Ik dacht toch echt...’ zegt de meneer.

‘Zegt u het maar,’ zegt de bakkersvrouw en ze knikt vriendelijk naar de meneer.

De meneer maakt een klein buiginkje met zijn hoofd naar de dame naast hem.

‘Goed dan,’ zegt de dame en ze koopt alle acht de kaneelbroodjes.

De meneer vertrekt geen spier van zijn gezicht. Hij koopt vier ronde gladde bolletjes uit de mand eraast.

60

Er ligt een pudding tussen de hompen vlees bij de slager. Een chocoladepudding. Hij lijkt een beetje op de geliefde verschurenpudding die oma altijd maakt. Oma's bittere chocoladepudding met vanillevla in de grote eetkamer op de gracht met boven de schoorsteenmantel de koperen plaat waar al die dieren op staan met dat vers erbij. *Tikke takke tonen, 't varkentje in de bonen, 't paardje in de haver, 't koetje in de klaver, 't schaapje in het groene gras, 't eend ...*

‘Hé, wat sta jij te dromen,’ zegt Britt-Marie. Ze heeft een zak vol twee-aan-twee-worstjes gekocht.

‘Lekker, chocoladepudding,’ zeg ik.

‘Chocoladepudding? Waar zie je die?’

Ik wijs ernaar.

‘Dat is geen chocoladepudding maar bloedpudding.’

‘Bloedpudding? Wat is dat nou weer?’

‘Bloedpudding is gemaakt van meel en varkensbloed. Wil je dat ik een stukje koop?’

‘Nee,’ zeg ik.

‘Gelukkig,’ zegt Britt-Marie en ze zwaait met de worstjeszak. ‘Denk er maar niet meer aan.’

Niet meer aan denken? Hoe kan ik nou ooit nog van de geliefde verschurenpudding eten zonder aan meel en varkensbloed te denken?

61

Op de markt zitten vrouwtjes achter omgekeerde kistjes met wat bossen ongelijke wortels erop en een paar kromme komkommers en tomaten en een mandje eieren. Britt-Marie koopt bij zo'n vrouwtje een stukje komkommer, twee tomaten en een zak eieren. Ze blijft nog even napraten. Het oude vrouwtje vertelt een heel verhaal. Britt-Marie zegt af en toe 'oj oj oj'. En dan gaat het vrouwtje weer door. Ze kijkt ook telkens even naar mij en trekt een zielig gezicht en slaat haar handen uit. Ik versta geen woord van wat ze zegt en ik haal mijn schouders op.

'Wat zei ze allemaal?' vraag ik aan Britt-Marie als we verder lopen.

'Dat weet ik niet precies hoor, ze praatte Värmlands,' zegt Britt-Marie.

'Maar je deed net of je haar verstond.'

'Natuurlijk. Anders is het zo zielig voor haar. Ze heeft ook al haast geen tanden meer in haar mond. En ze praat toch meestal over de zon en de droogte en de duurte en haar reumatiek en haar eksteroog en zulk soort dingen.'

'En dan zeg jij zomaar ergens oj oj oj?'

'Ja, dat geeft toch niet?'

'Maar wat is Värmlands dan voor taal?' vraag ik.

'Het is een dialect. Er zitten wat rare woordjes in en ze zijn vaak heel kort. Soms zijn het bijna alleen maar klanken.'

'Dus je zou het wel kunnen verstaan?'

'Ja, als ik tien keer "wat zeg je?" zou vragen, dan zou ik het wel begrijpen,' zegt Britt-Marie. 'Maar dat is zo'n gedoe.' Ik vind het niet leuk dat ze zo praat. Zij weet niet hoe ik me de hele dag loop in te spannen om iedereen te verstaan. Ik

zou ook wel ‘oj oj oj’ tegen al die mensen hier kunnen zeggen in plaats van ‘Wat zeg je?’.

Moeder doet soms ook zo tegen oma Stut als die heel lang aan de telefoon zit te zeuren. Dan legt ze de hoorn naast zich neer en neemt gewoon een slokje koffie en ondertussen hoor je de stem van oma Stut op de achtergrond. Af en toe pakt moeder de hoorn even op en zegt ‘Ja mam’ en zo gaat het door tot oma Stut is uitgepraat. Ik vind dat altijd heel vervelend, want oma Stut kan heus wel eens iets belangrijks te vertellen hebben.

Niemand weet van te voren wat iemand anders gaat zeggen. Ik vind het veel zieliger voor mensen als je op goed geluk ‘oj oj oj’ tegen ze zegt dan honderd keer ‘Wat zeg je?’.

62

We blijven een nachtje slapen in het huis waar Britt-Marie en haar familie 's winters wonen. Dat is boven een sigarenwinkel. Het ruikt er raar. Midden in de kamer staat een strijkplank en op bijna alle meubels liggen hopen kreukelige kleren.

‘Hè, alles ligt hier hullerombuller,’ zegt Britt-Marie. ‘Zo vind ik mijn bloesje nooit.’

Hullerombuller. Dat woord heb ik nog niet eerder gehoord, maar ik weet meteen wat het betekent. Ik hoef alleen maar in de kamer rond te kijken.

Hullerombuller zou net zo goed een Nederlands woord kunnen zijn. Het past precies bij Els. Die is nog slordiger dan ik. Als ik weer thuis ben neem ik haar mee naar mijn kamertje en ik doe de deur van de klerenkast open om mijn witte sokken te pakken, maar die liggen natuurlijk weer helemaal onderop de stapel, en dan zeg ik: ‘Hè, wat ligt alles hier weer hullerombuller!’

Ik weet zeker dat Els dan niet eens vraagt wat ik bedoel. Ik denk dat zij het zelf thuis ook zo gaat zeggen als ze haar eigen klerenkast eens van binnen bekijkt. En voor je het weet is het al bij haar buurmeisje.

Hullerombuller is een woord voor alle slordige mensen in alle landen van de wereld.

63

Ik zit op een knalgele fiets. Die is van Ulf. De fiets van Britt-Marie is groen. Zeegroen. Je mag hier niet met zijn tweeën naast elkaar. Britt-Marie rijdt voor me uit door de hele stad om mij links te leren houden. We eindigen bij de markt en zetten de fietsen daar in een rek.

‘Hé, er zit geen slot op mijn fiets,’ zeg ik.

‘Waarom zou er een slot op moeten zitten?’ vraagt Britt-Marie.

‘Om je fiets op slot te kunnen zetten natuurlijk.’

‘Daar heb ik nog nooit van gehoord.’

‘Bij ons in Haarlem moet dat, anders komt er zo een dief op af.’

‘Hier stelen de mensen niet,’ zegt Britt-Marie.

We lopen door de winkelstraat naar de boekhandel. Ik zie er een heel mooi schetsblok met spierwit dik papier.

‘Dat zou ik wel willen kopen, maar ik heb geen geld bij me,’ zeg ik.

‘Je kan het geld een andere keer brengen,’ zegt Britt-Marie.

De boekhandelaar pakt het schetsblok voor me in.

‘In Holland kan zoiets niet,’ zeg ik als we weer op straat staan.

‘Wat kan niet?’

‘Dat je het pakje zo maar meekrijgt.’

‘Maar je komt het toch betalen?’

‘Ja, maar dat hij me gelooft.’

‘Waarom zou hij je niet geloven?’

‘Hij weet niet eens hoe ik heet.’

Britt-Marie haalt haar schouders op. Ze vindt het niks om over te praten.

64

‘Daar komt tante Berta aan,’ zegt Britt-Marie en ze wuift naar iemand in de verte. Het is een dikke dame. Ze loopt ons tegemoet met open armen. Britt-Marie krijgt niet eens tijd voor een knieknik, tante Berta drukt haar al tegen zich aan. Mij geeft ze een hand. Ik zeg haar goedendag en ze vraagt hoe ik heet en houdt mijn hand een tijdje vast. Het lijkt wel of ze wacht tot ik een knieknik maak, maar ik maak er heus geen voor zo maar iemand als ik het nog niet eens voor Britt-Maries moeder heb gedaan. Die tante kijkt me aldoor aan en wil weten waar ik vandaan kom. Uit Duitsland misschien?

‘Nee, uit Holland,’ zeg ik snel en Britt-Marie zegt het ook een keer.

‘O, uit Holland,’ zegt tante Berta en dan kijkt ze weer anders, nu een beetje zielig.

Ik voel dat ze ziet dat mijn vest maar tot mijn middel komt. Oma Stut heeft het gebreid van een uitgehaalde trui en ze begon met de mouwen, maar ik heb zulke ape-armen dat er te weinig wol was en toen werden de voor- en achterpanden te kort. Ik trek er een beetje aan, want oma Stut breidt los en misschien kan ik het vest zo nog wat langer krijgen. Ik zie trouwens dat die tante nu naar mijn winterschoenen kijkt, die nog steeds iets te groot zijn. En ik weet zeker dat ze vindt dat ik eigenlijk sandalen aan zou moeten. Witte sandalen, net als Britt-Marie, maar die heb ik niet. ‘Hebben jullie zin in een taartje?’ vraagt ze plotseling.

Voor we iets kunnen zeggen trekt ze ons al mee.

65

Tante Berta loopt tussen ons in door de winkelstraat. Bij één winkel staan een paar oude mannen voor de deur. Ze drinken uit flessen. In de etalage staan ook flessen, maar niet zo veel. Een van de mannen komt naar ons toe en vraagt aan tante Berta of hij haar tas zal dragen.

‘Nee dank u,’ zegt ze kort en ze pakt ons allebei bij de arm en loopt snel door.

Ik kijk achterom. De man waggelt een beetje en roept nog een paar dingen.

‘Kom mee die straat daar in,’ zegt tante Berta en ze steekt gauw over.

Ik kijk toch nog een keertje om. Hij staat nog steeds te roepen, maar niet op een kwaai toon. Meer of hij zin heeft in gezelschap.

‘Nu niet meer omkijken,’ zegt tante Berta. ‘Je weet nooit wat ze in hun hoofd halen, die dronken mannen. Je moet altijd net doen of ze lucht zijn. Dan ben je het snelst van ze af.’

Ik begrijp niet wat er zo erg is aan die man. Hij schreeuwt toch geen bevelen. Hij draagt toch geen geweer.

66

We mogen van tante Berta net zo veel taartjes als we willen. Ik neem een tompouce en een prinsessentaartje en een rond gebakje met chocola erop en hagelslag aan de zijkant.

‘Dat is lekker op je boterham,’ zeg ik en ik pik met een natte vinger een paar hagelslagjes op.

‘Op je boterham?’ zeggen Britt-Marie en tante Berta tegelijk.

‘Ja, en het heet hagelslag.’ Ik zeg het Nederlandse woord, maar ik spreek het uit op zijn Zweeds.

‘Hagelslag?’ herhalen ze.

‘Ja, en je hebt ook muisjes. Die zijn wit of roze.’

Britt-Marie en die tante kijken elkaar aan of ik gek ben.

‘En er zijn babymuisjes. Die krijg je op een beschuit als er een baby is geboren. En er zit altijd een baby'tje in het zakje bij de muisjes.’

‘Die baby'tjes ken ik,’ zegt tante Berta. ‘Van die schattige poppetjes, waarvan je alleen het gezichtje ziet. Die hadden wij ook in de Eerste Wereldoorlog. Wij legden ze in de pap toen er geen amandelen meer waren. Porseleinen babietjes waren het. En wie het kreeg mocht een wens doen. Maar iemand heeft er een keer een ingeslikt en daarom zit er nu weer een amandel in de pap met Kerstmis.’

‘Bij ons zijn de baby'tjes van suiker,’ zeg ik. ‘Je kan ze opeten, maar ik doe het nooit.’

Opeens denk ik aan het baby'tje dat al sinds de geboorte van Daan in een doosje op mijn kamertje ligt. Midden in de mooiste taartjeswinkel van luilekkerland denk ik aan mijn baby'tje van suiker dat ik nooit op ga eten. En meteen heb ik geen zin meer in mijn laatste taartje. Maar wie laat er nou

een taartje liggen? Tante Berta zit trouwens weer naar me te kijken. Bij elke hap die ik neem voel ik meer haar ogen dan dat ik proef wat ik eet. Er schiet ook nog een kruimel in mijn verkeerde keelgat.

Tante Berta klopt me op mijn rug en zegt 'rustig maar' en ze vraagt of ik wel eerder zo ver van huis ben geweest. Ik zeg nee en dan wil ze weten of ik naar mijn moeder verlang. Ik zeg weer nee. Moeder is aan het reizen met pappa. Die twee zitten bijna elke dag in de auto en ze stoppen bij alle kerken en kijken naar alle preekstoelen en schilderijen en beelden en graven en jaartallen. Ik verlang helemaal niet naar moeder. En naar mamma verlang ik ook niet speciaal. Ik woon niet eens bij haar, ik ben er wel aan gewend haar niet te zien. Het enige waar ik wel naar verlang is dat baby'tje van suiker in het doosje op mijn kamer, maar dat kan ik moeilijk tegen die tante Berta zeggen. Dat zou ik tegen niemand kunnen zeggen. Iedereen zou me een soort idioot vinden. Britt-Marie ook. Dus ik schraap mijn bordje goed schoon met het vorkje. Er mag geen kruimel en geen pliepje slagroom blijven liggen.

'Je bent een flinke meid,' zegt tante Berta en ze kijkt me aan of ik me groot zit te houden.

Als we afscheid nemen drukt ze me bijna plat. En dat nog wel met die taartjes ertussen en haar buik die toch al zo dik is. 'Ajeu, ajeu, ajeu,' zegt ze en ze klopt me maar op mijn schouderbladen. Ik voel me bij elk klopje ietsje zieliger.

67

Die tante Berta is wel heel erg lief en verwennerig, maar ik ben toch blij dat Britt-Maries moeder niet zo is. Zij is zelfs het andere uiterste. Ze bemoeit zich helemaal niet met ons. Ik weet niet eens wat zij de hele dag doet. Ik zie haar haast nooit. Het lijkt wel of Britt-Marie alles beslist in de familie. Als ik bij die tante Berta had gelogeed, dan was ik teruggekomen als een platgedrukte oliebol. Want ze had me aldoor maar volgestopt met lekkernijen en bij elk koekje waar ik nee tegen zei had ze me gevraagd of ik me wel goed voelde en of ik geen heimwee had en dan had ik natuurlijk nee geschud, maar zij had me toch niet geloofd en telkens weer tegen zich aangedrukt, ach ach ach, lieve kind.

Als iemand de hele dag om je heen drement en je aldoor zit aan te kijken met van die zielige ogen vol medelijden, dan wil je op het laatst alleen nog maar wegrekken. Dan zit je nog liever twee weken in de koepelgevangenis in Haarlem. Daar kan je tenminste de hele dag rustig naar de lucht zitten kijken. Er komt altijd wel een wolkje langs of een vogel. En af en toe krijg je een bordje brood en een glaasje water van een bewaker. En die vraagt tenminste niet of je heimwee hebt en hij omhelst je ook niet om de haverklap. Je komt gewoon na twee weken te voorschijn als een magere lat, maar dat is altijd beter dan een vetgemest varken.

68

De bus rijdt weg voor onze neus. Dan gaan we maar liften terug. We steken onze armen de lucht in voor een grijze auto met een allene meneer erin. Hij stopt en moet toevallig net langs onze aanlegsteiger.

Britt-Marie en ik gaan samen op de achterbank zitten. We zakken lekker weg in de zachte kussens. Het lijkt wel een taxi. Maar de meneer aan het stuur is geen taxichauffeur. Hij hoeft geen geld. Ik zie zijn gezicht in het spiegeltje. Hij beweegt de hele tijd zijn mond alsof hij iets wil zeggen, maar hij doet het niet. Hij schraapt zijn keel, zijn lippen gaan van elkaar, nu komt het, maar nee, zijn mond gaat weer dicht, net als bij een vis die even naar lucht heeft gehapt.

Wat zou hij willen zeggen? Misschien iets over het weer? Dat er vandaag een fris windje staat? Of iets over mij? Zou hij aan me kunnen zien dat ik uit een ander land kom? Zou hij willen weten uit welk land? Ik kan het hem zo vertellen. 'Ik kom uit Holland' is zo makkelijk als wat. Maar ik zeg het niet. Britt-Marie zegt ook niks, We zitten alle drie de hele rit te zwijgen.

Eindelijk stopt de auto voor onze steiger. De meneer stapt uit. Wij ook. We schudden zijn hand. 'Tack,' zeggen we. 'Tack, tack,' zegt hij terug. En dan nog eens: 'Tack, tack tack.' Alsof hij ons moet bedanken omdat wij mee wilden rijden. Hij buigt zelfs even met zijn hoofd. Britt-Marie maakt een knieknik voor hem. Ik natuurlijk niet. Maar ik blijf wel aan hem denken. Ik ben bang dat het mijn schuld is dat hij niks zei. Ik zag hem de hele tijd in het spiegeltje kijken. En ik zat steeds maar in mijn neus te peuteren. Er

zat zo'n naar korstje, heel hoog, en ik probeerde aldoor het eruit te krijgen, maar het lukte niet en dan veegde ik mijn vinger even af aan die zachte stof van de bank. Ik dacht er niet bij na terwijl ik het deed, maar nu weet ik het weer precies. Ik zat maar in mijn neus, ik kreeg het maar niet weg, dat ellendige korstje.

Misschien zag die meneer wel in zijn spiegeltje dat ik mijn vinger telkens aan zijn fluwelen bank afveegde, misschien zat hij daarom zijn mond de hele tijd te bewegen. Het kan best zijn dat hij straks aan zijn vrouw vertelt dat zijn hele achterbank vol neuspeuter zit van een meisje uit een ander land. En dan vraagt zijn vrouw natuurlijk uit welk land, maar dat weet hij niet. Wat een geluk dat hij niet weet dat het Nederland is. Als hij het wel wist dan zouden ze nu met zijn tweetjes denken dat Nederlanders altijd in hun neus peuteren en hun vingers zo maar ergens afvegen. Naar Nederland kan je beter niet gaan, zouden die twee tegen elkaar zeggen, want daar wonen viezeriken.

69

De Nederlanders kunnen nog heel wat leren van de Zweden. Bij voorbeeld in het verkeer. Ik heb hier nog nooit een auto horen toeteren. Alleen pappa deed het één keer in het begin voor een mevrouw. En toen zag je dat ze zich een hoedje schrok omdat ze het niet gewend was. Auto's stoppen hier gewoon als iemand niet zo'n haast maakt met oversteken. En ze remmen veel eerder dan bij ons voor kinderen op fietsen. Dan wuift de bestuurder met zijn hand of hij knikt om te zeggen dat je door mag rijden. En in de winkels staan de mensen allemaal geduldig op hun beurt te wachten. Niemand zou het in zijn hoofd halen om te zeggen dat hij eerder was.

Als hier een mevrouw uit Nederland kwam, zou ze altijd voor haar beurt kunnen gaan. Alleen ik zou woedend worden als ik het zag. Ik zou gewoon in het Nederlands tegen haar roepen dat ze niet zo voor mag dringen.

In een Zweedse winkel vol mensen zou ik dat best durven tegen een Nederlandse mevrouw.

70

Eindelijk is er een brief van Rita. Ze vraagt of dat meisje aardig is en of het mooi weer is in Zweden. In Holland is het heel warm. Er was vorige week kermis in Haarlem. Zij en Hans zijn in de zweefmolen geweest. Ze hebben poffertjes gegeten. De schiettent vond Rita niet leuk. Hans wel. Die schoot alle blikjes omver en won een horloge. Dat ging meteen kapot. Rita gaat nu elke dag naar Stoop. Ze kan al van de hoge duiken. Ze heeft een nieuw badpak gekregen. Zo'n krinkelbadpak dat uit kan rekken.

Ik zit op mijn bovenbed terwijl ik de brief lees. Als ik naar buiten kijk zie ik de berketoppen heen en weer zwaaien en ik zie schuim op het water.

Het is zo raar. Ik ben nu in het buitenland, maar het is net of Rita de echte dingen meemaakt, thuis in Haarlem en Overveen. Zij kan al van de hoge duiken. En ik lig hier maar op mijn bovenbed te niksen met een trui aan. Ik wil met Rita ruilen. Zij hier op dat bovenbed en ik in de zweefmolen op de Grote Markt. En ik wil zien hoe Hans blikjes omverschiet en ik wil ook een krinkelbadpak. En ik wil over de Zeeweg fietsen en bij het laatste duin de zee ruiken en dan lekker rennen over het zachte zand, zo de branding in.

71

Ik probeer Britt-Marie uit te leggen wat een kermis is. Ze snapt het na een tijdje want ze hebben hier ook zoiets maar ze noemen het plezierveld. Ik vertel dat je bij ons op pleziervelden poffertjes kan eten. Daar heeft ze nog nooit van gehoord, dus ik leg uit dat poffertjes piepkleine pannenkoekjes met bolle buikjes zijn. Je roert ze een tijdje rond in een papje van boter en suiker en als ze dan helemaal suikerig en boterig zijn stop je ze in je mond. Britt-Marie zit zich te verkneukelen. Ik kan aan haar gezicht zien dat ze bijna kan proeven hoe een poffertje smaakt. En dan krijg ik opeens vreselijke zin om samen met haar poffertjes te gaan eten. Ik zeg tegen haar dat wij op de Grote Markt in Haarlem in augustus een poffertjeskraam hebben en dat daar een kerk staat met klokken die elke middag liedjes beieren. Dat kan ik natuurlijk niet precies vertellen in het Zweeds, maar ik zing gewoon wat van die liedjes. Niet met woorden, maar als een kerkklok, bam bam bam. *Merck toch hoe sterk en In een blauw geruite kiel en Ferme jongens stoere knapen.*

Britt-Marie zit maar te lachen. En dan zeg ik dat ze best met ons mee terug mag. We hebben toch nog een plaatsje over in de auto. Ze kan gewoon een tijdje bij mij komen logeren, net als ik nu bij haar.

Ze zegt meteen ja.

72

‘Wat vind jij het lekkerste dat er is?’ vraagt Ulf.

Ik moet even nadenken. Er is zo veel.

Britt-Marie zegt taartjes. Die bakjes van schuim met slagroom erin en bosbessen en frambozen erop.

Ik begin meteen te watertanden.

Ulf zegt dat hij toffees het lekkerst vindt. Die grote vierkante, die zo taai zijn. Hoe taaier hoe lekkerder, zegt hij.

Ik zit alweer te smakken, nog meer dan bij de taartjes van Britt-Marie. Misschien vind ik toffees ook wel het allerlekkerst. Of de worstjes die we laatst op de markt in Kristinehamn kochten bij een mannetje in een wit pak met een trommel op zijn buik. Hij haalde ze met een tang uit het water in de trommel en stopte ze tussen zachte witte broodjes.

Die zachte witte broodjes zouden ook zonder worstjes lekker smaken. Al het witte brood hier smaakt zo al lekker. Ze doen er suiker in. Het lijkt wel cake.

‘Ik weet wat ik het lekkerst vind,’ zeg ik. ‘Zweeds wit brood.’

‘Alleen maar brood, dat kan niet,’ zegt Ulf.

‘Maar het is wel waar,’ zeg ik. ‘En dat brood kregen wij aan het eind van de oorlog uit Zweden.’

‘Wat zat erop?’ vraagt Britt-Marie.

‘Boter en stroop en als je geen stroop had alleen boter en als je geen boter had alleen stroop en anders niks.’

‘Wat is dat nou voor raars?’ zegt Ulf.

Ik probeer uit te leggen dat er voor ons echt niks lekkerders bestond dan die Zweedse boterhammen.

‘Ja, dat was toen,’ zegt Britt-Marie, ‘omdat jullie honger

hadden. Als je honger hebt vind je alles lekker.'

'Nee, dat is niet waar,' zeg ik. 'Ik kan dat wittebrood nog heel goed proeven. Het had de smaak van meel met een heel klein beetje suiker erin, en het was zo zacht als cake.' Ze willen me niet geloven.

'Maar ik ben de enige van ons drieën die het heeft geproefd,' zeg ik. 'En smaken zijn verschillend.'

'Weet je wat mijn vader het lekkerst vindt?' zegt Ulf na een tijdje.

'Een nieuwe aardappel met een klontje boter.'

73

Ik kan niet inslapen. Ik ben opeens zo bang dat het Britt-Marie zal tegenvallen in Nederland. Ze hebben hier wel twintig keer zo veel verschillende soorten taartjes en koekjes als bij ons. En ze hebben echte slagroom.

In Holland ziet het er zo saai uit in de etalages. En je krijgt alleen een droog biscuitje bij de thee. En heel dun boter op je brood en flinterdun beleg. En ik ken een paar families waar je altijd eerst een boterham met tevredenheid moet. Daar neem ik Britt-Marie nooit mee naar toe.

Ze hebben hier nog wel bonboekjes, maar ik weet niet waarvoor die nodig zijn. In elk geval niet voor snoep. Bij ons mag je maar één ons in de week. Ik krijg mijn bon altijd zelf en 30 cent erbij. Dat is net genoeg voor een ons zuurtjes, maar niet voor toffees en chocola. Britt-Marie koopt van haar zakgeld zo een handvol van die grote vierkante chocoladetoffees die je per stuk moet betalen.

Ik heb haar gelukkig wel gezegd dat Zweden luilekkerland is vergeleken bij Holland. En toen zei ze dat zij dat ook vond toen ze twee jaar geleden uit Finland kwam. Daar hadden ze heel erg tegen de Russen gevochten, dus er was ook niet veel meer over.

Als Britt-Marie haar hele leven in Zweden had gewoond zou ik haar niet zo maar mee naar Nederland durven nemen. Want dan zou ik de hele tijd 'Pardon, dat komt door de oorlog' moeten zeggen.

74

Er is een vriend van Ulf. Hij heet Jan. Hij is een echte Zweed. Je ziet aan zijn gezicht dat hij ouder is dan Ulf. Hij is ook iets groter. Zijn haar is heel lichtblond en het hangt voor zijn ogen. Hij heeft bijna witte wimpers.

Jan is op zijn zeilboot van een ander eilandje gekomen. Hij wil met Ulf uit zeilen gaan omdat het lekker waait. Als hij mij ziet staan vraagt hij of ik mee wil. Ik heb nog nooit gezeild en ik vraag of Britt-Marie ook meegaat. Maar die heeft andere dingen te doen. De boot is trouwens niet groot genoeg voor vier personen, zegt ze. Jan en Ulf zeggen allebei dat er niks leukers bestaat dan zeilen.

We varen langzaam naar het open meer. Meteen als we daar zijn gaat het harder. Het zeil staat bol, de boot gaat scheef. Jan zegt dat ik onder het zeil door moet kruipen naar de hoge kant. Maar ik kan daar helemaal niet zitten. Ik glij zo naar beneden. Ik grijp me vast aan allerlei uitsteeksels en dan helt de boot zo ver over dat ik recht overeind sta, met mijn rug tegen de bodem!

De jongens lachen. Jan roept stoere dingen.

Ik knijp mijn mond dicht om niet te schreeuwen. De boot schiet door het water. Zo dadelijk lig ik eronder. Ik mag nergens meer aan denken, ik pers mijn lippen op elkaar!

Opeens is alles over. We varen onze inham binnen. Ik kan weer op een bankje zitten.

Daar staat Britt-Marie in de verte op de steiger. Ze zwaait met allebei haar armen.

‘Hoe was het?’ vraagt ze als we aanleggen en ze trekt me uit de boot.

‘Leuk,’ zeg ik, ‘heb jij ook wel eens met Jan gezeild?’

‘Ja,’ zegt ze.

‘Hoe vaak?’

‘Eén keer.’

75

Ulf en Jan willen dat ik meega naar de punt van het eiland. Boterhammen gooien. Ik snap er niet veel van, want ze hebben geen boterhammen bij zich, maar misschien zitten die wel in een trommeltje dat ze ergens achter een steen hebben verstopt. Het lijkt me wel leuk, boterhammen gooien. Daar komen de eenden op af en de meeuwen en de zwanen. Ik loop met de jongens mee naar het stenige strandje op de noordpunt. Ze beginnen platte stenen te verzamelen. Jan gooit er een heel laag. De steen raakt het water even, maar schiet een eindje door. Dan plonst hij de diepte in. Nu gooit Ulf. Hij keilt zijn steen zo hard dat die wel drie keer opspringt. Dan Jan weer. Vijf keer. Ik mag ook. De mijne schiet zo het water in.

‘Je moet lager gooien,’ zegt Jan. ‘En de steen plat weg laten zeilen!’ Hij pakt mijn arm en beweegt die een paar maal snel heen en weer. Dan gooi ik. De steen springt één keer op. Ik gooi er nog een. Weer een sprong.

‘Goed zo,’ zegt Jan en hij geeft me er nog een paar. Het gaat steeds lekkerder. Ik haal drie sprongen. Ulf haalt er zes, Jan ook, maar hij zegt zeven. Dan gaan we zitten.

‘Waar zijn de boterhammen?’ vraag ik.

‘De boterhammen?’ zeggen ze allebei tegelijk.

‘Ja, we zouden toch boterhammen gooien?’

‘Dat hebben we de hele tijd gedaan,’ zegt Jan. En dan begint hij heel hard te lachen. Ulf gniffelt.

‘Dus die platte stenen noemen jullie boterhammen?’ zeg ik.

Ulf zoekt een grote platte steen uit en zet zijn tanden erin.

76

Ulf en Jan zitten over boten te kletsen en ik zoek in mijn woordenboekje allerlei woordjes op die met zee te maken hebben. Golf en duin en schelp en kwal en draaikolk. Draaikolk is zo'n moeilijk woord in het Zweeds, dat onthoud ik nooit. Maar wind en storm zijn hetzelfde in allebei de talen. En strand ook. Dat is lekker makkelijk. Ik begin wat te vertellen over onze zee. Dat de wind beslist of die rustig is of wild. En als er een storm staat, vertel ik, dan worden de golven zo hoog dat ze helemaal tot aan de duinen komen. Soms hakken ze zelfs stukken weg en dringen dieper en dieper het land in. Maar dat gebeurt alleen als er een orkaan is. Orkaan heb ik niet opgezocht, maar omdat wind en storm al hetzelfde zijn is orkaan dat misschien ook wel. Ik gok het gewoon, ik spreek het alleen een beetje op zijn Zweeds uit. En ik kijk erbij naar de gezichten van Ulf en Jan, maar daar zie ik niets aan. Dan zeg ik het voor alle zekerheid nog een keer. Ze kijken weer doodgewoon. Mooi zo, denk ik. Weer een woordje erbij geleerd. Zonder leerboek, zonder woordenboekje en zonder dat iemand er iets van heeft gemerkt.

77

Meteen bij het opstaan trekken we onze badpakken aan. Zo broeierig is het vandaag. Meneer loopt alleen in een korte broek. Hij is behoorlijk dik en harig. Als we aan tafel zitten zie je van hem niets anders dan dat blote stuk. Ulf heeft een blauw zwembroekje. Jan komt eraan in een rood zwembroekje. Dat is piepklein, veel kleiner dan dat van Ulf en toch is Jan groter dan hij. Ze kunnen beter ruilen, vind ik. Jan komt de boot laten zien die hij voor zijn verjaardag heeft gekregen. Een rode tweepersoons kano. Hij ziet eruit als een indianenboot. 'Het is een kanadensare,' zegt Jan.

Kanadensare, dat woord ken ik al. Zo noem je Canadese soldaten in het Zweeds. Jan vraagt of ik zin heb om met hem te gaan peddelen in zijn kanadensare. Ik wil wel in een Canadese kano, maar niet ver zeg ik erbij en ik ga achter Jan zitten. Ik kijk uit op zijn rooie rug.

Dat peddelen gaat best leuk. Jan draait af en toe zijn hoofd naar me om en zegt dat ik het heel goed kan. Zijn gezicht is bijna net zo rood als zijn rug en het glimt van het zweet. Na een tijdje zegt hij dat we wel om het eiland heen kunnen varen en hij stuurt al om de punt. Ik peddel en peddel maar door en ik word verschrikkelijk moe. En de zon staat maar te branden en Jan zijn rug is nu vuurrood. Hij kijkt steeds vaker om. Langs zijn gezicht lopen straaltjes.

'Zullen we even ergens aanleggen?' vraagt hij.

'Nee,' zeg ik en ik begin te peddelen als een gek. Ik zie alleen die rooie rug van Jan nog maar. Als er één heel klein spettertje op komt dan gaat het vast en zeker sissen.

78

Het is zondag. We staan met de hele familie in de vroegte op de steiger. Zo dadelijk gaan we met drie boten vol mensen het meer op. We blijven de hele dag weg.

Daar komt Jan aan in zijn zeilboot. Hij wil dat ik met hem meega. Ik zeg nee. Maar Ulf legt uit dat de boot van Jan op sleeptouw wordt genomen door zijn vader. Ulf gaat ook mee met Jan. Dan wil ik wel.

Alle kinderen moeten oranje zwemvesten aan en dan tuffen de boten in een rij het open meer op. Wij drietjes achteraan. Ik wist niet dat water zo blauw kon zijn. De boot glijdt er trillend doorheen.

Na een hele tijd varen leggen we aan bij een onbewoond eiland. Er zijn daar grote klippen die als glijbaantjes het water in lopen. We trekken in een wip ons badpak aan en laten ons het meer in glijden. Het is hier zo helder dat je alle stenen in de diepte ziet liggen. Er zijn rode en roze bij met zilver en goud erin. Je zou ze willen pakken, maar je kan nergens bodemen. Je moet drijven om uit te rusten, zachtjes je vingers bewegen en tenen op en neer, dobberen op de golfjes.

Eindelijk zwemmen we weer naar het eiland. Maar op het droge klimmen is nog een hele kunst. Je glibbert aldoor terug langs die gladde klippen. Een meneer trekt ons omhoog. We gaan even uit zitten druppelen. Er kronkelen riviértjes van ons af.

Een eindje het water in zie ik een steen die een beetje is uitgehold. In één stap ben ik er en ik ga erin liggen. Ik pas precies in de holte. Het lijkt wel of hij zo voor mij gemaakt is. Hij voelt zacht als fluweel.

Ik laat aan elke kant een hand in het water bungelen en doe mijn ogen dicht en hoor de mensen in de verte zoemen. Deze dag mag nooit overgaan.

79

Koffie? hoor ik roepen.

Van alle kanten komen mensen op de manden en tassen af. Er wordt eten en drinken te voorschijn gehaald. Thermoskannen en limonadeflessen en pakjes met boterhammen en bakjes met opgerolde pannenkoeken.

Ik krijg frambozenlimonade en een pakje brood voor mij alleen.

De boterhammen zijn niet dubbelgeklapt maar open. Ze liggen op elkaar gestapeld met papiertjes ertussen. Overal zit dubbel beleg op, worst met komkommer en kaas met tomaat en leverpastei met augurk. En op de pannenkoeken zit een dikke laag zachte suiker. Ik schrok alles op en toch eten al die anderen nog vlugger dan ik. En ze kijken erbij of het allemaal doodgewoon is.

Na het eten neem ik Britt-Marie mee naar mijn steen in het water. Zij past er ook in. Ze vindt hem ook lekker zacht. Ik vraag of we hier nog een keer naar toe gaan. Dat weet ze niet. Het meer is zo groot en er zijn zo veel eilandjes.

‘Zijn jullie dan nooit eerder op deze plek geweest?’

‘Nee, en misschien is dit wel de enige keer.’

‘De enige keer? Hoe kan dat nou? Dit is een plekje om elke keer weer naar toe te gaan. Je hele leven lang.’

80

We zijn de hele dag op het eiland geweest, maar het meest in het water. Ik heb wel acht keer gezwommen. Nu staat de zon wat lager en het meer is zilverwit. Het ligt er doodstil bij. We moeten terug.

De boten varen nu langzaam op een rij, net of ze bang zijn het water kapot te maken. Je hoort alleen het tuffen. Geen stemmen. Zelfs Ulf en Jan zijn stil. Ik zit omgekeerd in de boot en kijk naar de kaarsrechte schuimstreep achter ons. Opeens komt er een bocht in de streep. Ik draai me om en zie dat de boten recht op een eilandje afgaan. Het steekt met hoge donkere rotsen boven het water uit. Daar stoppen ze, daar leggen ze aan. Alle mensen gaan van boord. Ze rennen over de rotsen. Ze roepen door elkaar, ze joelen en lachen en beginnen opeens hun kleren uit te trekken. Ze smijten alles om zich heen en ze hollen rond in hun blootje en springen en duiken in het water. Het is een geproest en gespetter van jewelste.

De kinderen doen ook mee. Zelfs Britt-Marie en Ulf. Alleen ik blijf staan met al mijn kleren aan. Er loopt een man vlak langs me met een grote zwabberende piemel en een bos zwarte haren eromheen. Zijn been raakt mijn arm even aan. Ik schrik me dood. Ik voel me net een standbeeld. Die man duikt zo het water in. Het spat naar me op.

Jan roept dat ik ook moet komen. Het is nu nog veel lauwer dan eerder. Maar ik sta daar maar te staan. En de zon blijft maar schijnen.

Een eindje verder zie ik een mevrouw die er ook niet in gaat. Ze is wel bloot. Ze zit met haar voeten in het water. Ze maakt haar schouders en armen nat. Haar buik is blub-

berig en haar borsten hangen eroverheen. Ik snap niet dat ze daar maar blijft zitten. Dat ze aan iedereen wil laten zien hoe vet ze is. De enge zwabberpiemel komt naar haar toe gezwommen. Hij klimt half uit het water, hij pakt haar hand en glijdt met haar omlaag. Plons, daar liggen ze te spetteren. Het zijn de vader en moeder van Jan. En ik sta maar te wachten in mijn kleren. De leukste dag uit mijn leven is verpest.

Eindelijk zijn ze klaar met zwemmen. Ze trekken elkaar omhoog langs de glibberige rotsen. Sommigen vallen wel vijf keer terug. Als ze allemaal zijn opgetrokken sjokken ze nog wat rond en zwaaien met hun armen en roepen stoere dingen. En ze glimmen van top tot teen. Het lijken wel kannibalen.

81

Ik lig in bed. Ik ben gloeiend en rillerig tegelijk. Ik denk dat ik koorts heb. Ik kan niet slapen. Ik wil hier weg. Heel ver weg van al die mensen. Niet van Britt-Marie natuurlijk, maar eigenlijk ook weer wel, omdat zij gewoon meedeed met dat blote gedoe. Net of het allemaal doodgewoon was. Hoe kan je zoiets nou gewoon vinden?

Gewoon, dat zijn de mensen bij ons in Holland. Die praten en lachen gewoon en ze schelden elkaar ook wel eens uit op straat, maar ze zijn nooit eng, tenminste bijna nooit.

Hier zitten de mensen maar voor zich uit te kijken en als ze iets zeggen dan doen ze het zachtjes en langzaam en soms een beetje plechtig en ze lachen lang zo vaak niet als de Nederlanders en ze zuchten aldoor van ja-ha, ja-ha, ja-ha. En opeens trekken ze hun kleren uit en rennen in hun blootje over de rotsen. En maar lachen en joelen en schreeuwen, net of je daarvoor je kleren uit moet hebben. Ze proberen kinderen na te apen, maar ze moeten niet denken dat ze dat kunnen met die enge lijven en stemmen. Trouwens, kinderen zouden nooit zo kinderachtig doen. En als grote mensen zich zo lopen aan te stellen wil ik thuis zijn in mijn eigen bed met de dekens over mijn hoofd.

82

‘Voddèè!’ roept de voddenman en hij belt met zijn belletje. Zijn stem wordt steeds harder, hij komt aldoor dichterbij met zijn bakfiets, voddèè, klingeldeklingel, nu is hij bij ons huis. Ik wil met hem mee, ik mag in zijn bak, daar is het lekker warm tussen de zachte lappen. En de voddenman fietst door en roept en klingelt en af en toe stopt hij voor nieuwe vodden. Fluwelen gordijnen met scheuren en sokken met gaten in de hielen waar de maasbal dwars doorheen kan en kapotte broeken en vestjes en versleten jasjes van vaders en een babydekentje. Alles wordt in een hoop bovenop mij gegoooid en de voddenman fietst door het hele dorp. De stapel wordt hoger en hoger en ik lig eronder en ik wrijf alle lappen tegen mijn wang tot ik weet welke het zachtst is. Het zachtst is het babydekentje. Er zit een gat in waar mijn hoofd doorheen kan. Ik heb een capeje om en het ruikt naar baby en ik ga lekker slapen terwijl de voddenman fietst, holderdebolder over de keien.

Opeens schrik ik wakker. Britt-Marie stapt het bed uit. Het trilt. Ik draai me om. Ik wil verder rijden in de bakfiets met het zachte dekencapeje om.

83

Er komt een man uit een motorboot. Hij loopt naar ons toe met een mand. Het is de vader van Jan met kleren aan.

‘Die had je bij ons in de boot vergeten,’ zegt hij tegen Britt-Maries moeder en hij geeft haar de mand.

Ze vraagt of hij even een kopje koffie blijft drinken. Hij schuift aan. Hij kijkt naar mij en vraagt me iets. Hij wil weten waar ik woon in Holland.

‘In Overveen, bij Haarlem,’ zeg ik.

‘Hoeveel inwoners heeft Haarlem?’ vraagt hij.

Ik haal mijn schouders op. Hij geeft me een papieren servetje en haalt een potlood uit zijn zak.

‘Hier, schrijf maar op als je het niet in het Zweeds kunt zeggen.’

Ik schrijf niks op. Ik zou niet weten wat.

‘Zit het dichterbij de tienduizend of dichterbij de honderdduizend?’ vraagt hij.

Ik blijf mijn schouders ophalen. Ik snap niet waarom hij dat zo graag wil weten. Ik woon er al mijn hele leven en toch zal het mij een zorg zijn hoeveel inwoners Haarlem heeft. En wat heeft hij er dan aan als ik er niet eens iets aan heb? Maar hij gaat door met vragen. Hij wil weten hoe lang koningin Wilhelmina al aan de regering is en wanneer de afsluitdijk klaar was en hoeveel polders er bij ons zijn. Ik weet nergens antwoord op.

Dan vraagt hij opeens of ik de naam van onze hoofdstad uit wil spreken.

‘Amsterdam,’ zeg ik.

‘Nee, dat is de hoofdstad niet,’ zegt hij. ‘De hoofdstad Van Holland is Haag.’ Maar de g kan hij niet zeggen dus het lijkt

meer op een zachte k.

‘De hoofdstad is Amsterdam,’ zeg ik.

Hij gelooft me niet. Hij weet zeker dat de regering in Haag zit. En hij kijkt erbij of ik als een baksteen voor mijn toelatingsexamen ben gezakt.

Dan zeg ik dat die stad helemaal geen Haag heet maar 's-Gravenhage.

‘Amsterdam is onze hoofdstad,’ zeg ik, ‘en de regering zit in 's-Gravenhage.’ Ik heb de g's nog nooit zo hard uitgesproken.

84

Ik kan gewoon niet begrijpen dat die bloterik van dat kannibaleneiland dezelfde was als de aangeklede man die bij ons aan tafel zat en mij vroeg hoeveel inwoners Haarlem heeft.

Nog maar twaalf uur geleden holde hij joelend rond in zijn nakie en dook hij als een kaarsrechte streep het meer in. En hij zwom met zo'n spatterige vlinderslag en riep stoere dingen naar iedereen. En nu wil hij weten hoeveel mensen er in Haarlem wonen!

Als hij nou iets had gevraagd over de Noordzee, of je daar lekker in kan zwemmen, dan had ik kunnen vertellen dat wij daar vaak huizehoge golven hebben. Dat je daar doorheen moet duiken als je niet kapot gebeukt wil worden op de scherpe schelpen. En ik had kunnen vertellen dat je niet te ver uit mag zwemmen, want dat je dan in een draaikolk terechtkomt en ik had kunnen vertellen over de kwallen met hun lange prikarmen, dat het net brandnetels lijken, maar dat niemand zich daar iets van aantrekt in Holland.

En als de zee een keertje rustig is, had ik gezegd, dan kan je zo maar op je rug liggen deinen met een boek, want zout water lijkt wel een matras.

Al die dingen had ik hem willen vertellen als ik het gekund had in het Zweeds.

85

Het is maar goed dat je van te voren niet weet wat er allemaal kan gebeuren op zo'n reis. Anders zou je niet eens willen gaan. Dan bleef je lekker thuis. Daar kan je zelf voor je eigen vakantie zorgen, maar in een vreemd land hangt alles af van andere mensen. Je moet de hele tijd je best doen om die mensen te verstaan en je moet nadenken bij alles watje zegt. En je moet al die verschillende gewoontes onthouden en je overal maar bij aanpassen.

Een paar dingen heb ik nog steeds niet geleerd. Ik heb die knieknik nog nooit gemaakt voor Britt-Maries moeder en ik heb nog nooit echt met de anderen meegemetseld. Dat van die knieknik vind ik stom van mezelf, maar metselen wil ik niet, dat vind ik smerig, en bloot zwemmen wil ik ook niet. Als ik me altijd aan zou passen, dan zou ik niet meer Nederlands zijn maar een soort namaakzweedje en ik wil geen namaakzweedje worden! En die Zweden zouden in Nederland ook niet zo stoer durven te doen. Ze zouden bij ons al schrikken als ze een kwal of een kreeftje op het strand zagen liggen. Ze zouden zo bang worden dat hun tenen er werden afgeknipt dat ze meteen hun schoenen weer aan gingen trekken. En als ze door een polder reden zouden ze als de dood zijn voor overstromingen. Bij het minste zuchtje wind zouden ze al een zwemvest aandoen.

86

Ik had moeder wel eens willen zien op dat eiland. Zij die aldoor maar zegt dat je je aan moet passen in een vreemd land. Ze heeft makkelijk praten, zij heeft zelf nooit in haar eentje in een vreemd land gelogeed. En nu reist ze lekker met pappa van het ene hotel naar het andere. En als zij Zweedse mensen tegenkomen die ze niet aardig vinden, dan hebben ze toch niks met ze te maken. Maar als ze erbij waren geweest op dat eiland, dan was het wel een beetje moeilijker voor ze geworden. Ik weet al precies wat ze gedaan hadden. Zodra die uitkleedpartij begon had pappa moeders hand gepakt en ‘Kom even mee, liefste’ gezegd, en dan waren ze samen naar de uiterste punt van een rots gelopen en daar hadden ze net zo lang naar de zon of een vogel in de verte staan kijken tot al die anderen hun kleren weer aan hadden. Van dat blote gedoe hadden ze niks willen zien. Nog minder dan ik. En dat is maar goed ook, want als ze opeens mee waren gaan doen en ik hun tweetjes voor het eerst in hun blootje had moeten zien tussen al die mensen, dan had ik mijn handdoek voor mijn ogen gebonden.

87

Er staat wel veel in mijn dagboek, maar eigenlijk toch ook weer heel weinig. Want ik schrijf er alleen de dingen in die ik doe en niks van wat ik droom en denk. En toch heb ik nog nooit zo veel gedroomd en gedacht als hier. Maar ik heb hier ook veel meer tijd voor zulke dingen dan thuis. Britt-Marie is vaak met Ghita in de weer en dan kan ik doen wat ik wil. Ik ga wat kuieren door het bos of smulbolletjes eten en dan vliegen mijn gedachten alle kanten op. Meestal eindigen ze thuis. Dat is het grappige van een reis naar het buitenland. Dat je dan je gedachten naar huis kunt laten gaan. Dat kan je niet doen als je altijd thuis blijft, want dan zijn ze er al. Maar ik zit hier nu op een steen in een bos op een eiland in Zweden, en mijn gedachten zijn bij de treurwilg die met zijn takken in de vijver hangt, vlak bij ons huis, in het Nagtegalenplantsoen in Overveen in Holland. En over een tijdje zit ik onder de treurwilg en dan zijn mijn gedachten teruggevlogen naar de steen waar ik nu zit. En dan proef ik de smulbolletjes zonder dat ik ze eet.

88

Het is lauw in de lucht. Het ruikt naar avond. We zitten op de steiger en laten onze voeten in het water weken. De muggen dansen en prikken. De zon hangt aan de overkant achter de bomen.

Er komt een meisje aangelopen. Britt-Marie zegt dat ze Monika heet. Ze logeert een eindje verderop bij haar tante, maar ze woont in Stockholm en dat kan je horen aan haar Zweeds. Ze is ietsje ouder dan wij.

Monika komt bij ons zitten. Ze vraagt dingen over Nederland. Wat er allemaal anders is dan hier.

‘Bij ons is de zon nu al bijna onder,’ zeg ik.

‘Wat jammer voor jullie,’ zegt Monika. ‘Lichte nachten is het leukste dat er bestaat. Op midzomer ga je hier de hele nacht niet naar bed. Dan dans je buiten om de meiboom in het gras tot het ochtend wordt. Ik zou nooit in een land willen wonen waar 's zomers geen lichte nachten zijn.’

‘Maar als je 's zomers lichte nachten hebt, dan heb je 's winters donkere dagen,’ zegt Britt-Marie. ‘Met Kerstmis gaat bij ons de zon al onder als de middag net is begonnen.’

‘Zulke donkere dagen hebben wij gelukkig niet in Holland,’ zeg ik.

‘Als het bij ons donker is zitten wij ons op het licht te verheugen,’ zegt Monika. ‘Jullie hebben niks om je op te verheugen.’

‘In de oorlog verheugden we ons op de vrede,’ zeg ik.

‘En aan vrede heb je meer dan aan lichte zomernachten,’ zegt Britt-Marie.

De zon hangt nog steeds achter de bomen. Het is een knaloranje bol.

89

‘Wat is een meiboom?’ vraag ik aan Britt-Marie als die Monika weg is.

‘Dat is een paal die je op de langste dag met bloemen en groen versiert. En bovenin heb je een kruis met twee hangende kransen eraan.’

‘O, die heb ik onderweg een paar maal gezien. Met lelijke bloemen en slap groen.’

‘Als ze net versierd zijn zien ze er zo mooi uit,’ zegt Britt-Marie. ‘Dan steken al die gekleurde bloemen tussen het groen te voorschijn.’

‘Maar waarom halen de mensen ze niet weg als de bloemen lelijk zijn?’

‘Ze moeten de hele zomer blijven staan. En op sommige plekken zie je ze 's winters nog.’

‘Maar er zijn in Zweden toch genoeg bomen die wel mooi blijven? Dan kan je die lelijke toch beter weghalen. Die zijn niet eens echt. Daar word je alleen maar bedroefd van.’

‘Als je een meiboom ziet dan denk je aan de langste dag,’ zegt Britt-Marie. ‘En aan het feest dat de hele nacht maar doorgaat.’

Ik zeg niks meer terug. Ik vind het een rare gewoonte. Net of wij onze kerstboom tot de zomer als een skelet in de kamer zouden laten staan om aldoor aan Kerstmis te denken en aan brandende kaarsen als alle bomen buiten groen zijn en de bloemen bloeien.

90

Er vliegen wolken stof over het water. Ze komen uit ons kleedje. We kloppen onze armen lam. Monika staat te kijken.

‘Holland is zo plat als een pannenkoek,’ zegt ze als we uitgeklopt zijn. ‘Dat heb ik met aardrijkskunde geleerd.’

‘Vlak bij mij thuis is een heuvel,’ zeg ik. ‘Daar kan je vanaf op je slee.’

‘Hoe hoog is die heuvel?’

‘52 meter. Er staat een torentje op. Daarvandaan kan je de zee zien.’

‘52 meter! Is dat de hoogste berg van Holland?’ vraagt Monika.

‘Nee, de hoogste berg is in Limburg en die is nog veel hoger dan de onze,’ zeg ik. ‘Wel 300 meter.’

‘Nog veel hoger!’ spot Monika. ‘Onze hoogste berg is 2000 meter. Als je daar bovenop staat zie je overal in het rond besneeuwde bergtoppen. Het lijkt wel of je in een vliegtuig zit, zo mooi is het uitzicht.’

‘Waar is die berg?’ vraag ik.

‘In Lapland. Dat is 24 uur met de trein.’

Dan vraag ik of Monika wel eens in Lapland is geweest.

‘Ik heb geen zin om 24 uur in de trein te zitten hobbelen,’ zegt ze.

‘Dan heb je ook niets aan die berg met dat mooie uitzicht,’ zeg ik, ‘als je er toch niet naartoe gaat.’

‘Ik ga volgende week met Rita naar Holland,’ zegt Britt-Marie. Dat is twee dagen in een auto hobbelen.’

‘Twee dagen in een auto voor een berg van 52 meter!’ zegt Monika.

91

Britt-Marie en ik zijn bosbessen aan het plukken. Die Monika komt er weer aan. Ze gaat ook plukken.

‘Mijn oom zegt dat Holland lager ligt dan de zee, dat het er heel gevaarlijk is,’ zegt Monika. ‘Als er een storm opsteekt en er komt een gat in een dijk dan loopt het hele land zo onder.’

‘Niet het hele land,’ zeg ik, ‘maar alleen waar vroeger water was. De Haarlemmermeer en zo.’ En dan wil ik eigenlijk gaan uitleggen dat wij in Nederland stoomgemalen hebben die het water aldoor uit de polders pompen, maar dat zijn veel te moeilijke woorden in het Zweeds. Dus ik zeg alleen maar dat de Hollanders niet gek zijn.

‘Nee, ze zijn echt niet gek, hoor!’ zegt Britt-Marie. ‘Ze hebben allemaal kano's op zolder liggen. En als het water naar binnen komt stromen dan stappen ze in hun bootjes en gaan lekker peddelen.’

‘Ze peddelen naar de kerktoeren,’ zeg ik.

‘En in alle kerktoeren heb je eten voor een hele tijd en leuke spelletjes om te doen terwijl je zit te wachten tot het water is gezakt,’ zegt Britt-Marie. ‘En het is zo leuk in die toeren dat de mensen zich allemaal verheugen op een overstroming.’

‘O, dus jullie hebben in Holland wel iets om je op te verheugen,’ zegt Monika op een spottende toon tegen mij.

‘Ik verheug me er nu al op,’ zegt Britt-Marie.

‘En het stormt heel vaak bij ons,’ zeg ik.

‘Ik ga pas weer terug als ik vanuit mijn bed in een kano ben gestapt en een paar dagen in een toren heb gezeten,’ zegt Britt-Marie.

92

Die Monika vertelt dat er in Zweden in de oorlog geen bananen waren. Dat de grote mensen het er vaak over hadden. Dat ze zo naar bananen verlangden. En ze vertelt dat zij en haar broertje vlak na de oorlog hun eerste banaan kregen en dat haar broertje die zo lekker vond dat hij de schillen bewaarde en boven zijn bed hing. Zijn hele kamer rook naar banaan en op het laatst werden de schillen helemaal zwart. Maar niemand mocht ze weghalen van haar broertje. Pikzwart en verschrompeld bleven ze boven zijn bed aan de muur hangen.

Dan vraagt ze of ik me nog herinner hoe mijn eerste banaan smaakte. Ik zeg dat ik het niet meer weet.

Monika draait zich om en loopt weg. Het lijkt wel of ze beledigd is omdat ik niet meer weet hoe mijn eerste banaan smaakte.

93

Die Monika is er weer. Ze vraagt of er iemand in mijn familie dood is gegaan in de oorlog.

‘Nee,’ zeg ik. ‘Alleen een tante en een oom van mijn neefje. Dat waren joden. Die zijn in een kamp doodgegaan. Ik had ze maar één keer gezien.’

‘Dan heb je geluk gehad,’ zegt Monika.

Ze kijkt me aan met een gezicht of ik een verwend grietje ben dat niks heeft meegemaakt.

‘Drie kinderen bij mij op school zijn door een bom gedood,’ zeg ik. ‘Maar die kende ik niet zo goed.’

Monika trekt weer datzelfde gezicht.

94

Gelukkig, die Monika is opgehoepeld. Terug naar Stockholm. Ons kan ze niet meer lastigvallen met haar lijzige stem.

Elk ogenblik kon ze aan komen zetten en dan stond ze maar te kankeren op Holland. Net of ik er wat aan kan doen dat ik in een klein plat landje woon. Niemand kan zelf kiezen waar hij geboren wordt. Maar zij deed altijd of ze Zweden zelf had uitgezocht, of zij al die bergen en bossen had gemaakt. En of ik alleen maar platte pannekoeken kan bakken.

Ik kan het ook niet helpen dat Holland niet zo mooi is als Zweden. Trouwens, dat is niet eens waar. Plat is toch niet lelijker dan bergachtig! En wij hebben wel geen heldere meren en rotsen, maar wij hebben de Noordzee. En de Noordzee zou ik nergens voor willen ruilen.

En die Monika moet maar eens gejonast worden boven de branding als het stormt. Dan komt ze er eindelijk achter dat er in Holland wel bergen zijn!

95

Eigenlijk wil ik tegen Britt-Marie zeggen dat ik nog nooit zo'n stom kind heb gezien als die Monika, maar dat durf ik niet. Ik zeg alleen maar dat ik blij ben dat ze weg is.

‘Ik ook,’ zegt Britt-Marie.

‘Ze verpestte de stemming,’ zeg ik.

‘Ja,’ zegt Britt-Marie.

‘Ze deed net of ze veel belangrijker is dan ik, en ook zieliger,’ zeg ik.

‘Belangrijker is ze niet, maar zieliger wel,’ zegt Britt-Marie.

‘Waarom dan?’

‘Haar broertje is een paar jaar geleden doodgegaan.’

‘Haar broertje? In de oorlog?’

‘Ik denk net erna.’

‘Hoe is hij dan doodgegaan?’

‘Hij had een ziekte, geloof ik. Een ziekte waar je in stikt.’

‘Waarom heeft ze dat niet gezegd toen ze het over die banaan had?’

‘Zulke dingen zeg je niet zo maar.’

‘Maar waarom zei jij het niet tegen mij, als je het toch al wist?’

‘Ik vind het een veel te vervelend onderwerp,’ zegt Britt-Marie.

96

Er zijn nu twee dingen die ik erg vind. Dat Monika's broertje dood is en dat ik Monika het stomste kind van de wereld vond. Maar dat vond ik toen ik nog niks wist van dat dode broertje. Toen ze hoorde dat er geen familie van mij was doodgegaan in de oorlog zei ze alleen maar dat ik geluk gehad had. En toen kon ik toch niet weten dat zij geen geluk had gehad. Ik kwam er niet op haar zoiets te vragen. In Zweden is toch geen oorlog geweest. En je kan toch niet aan iedereen gaan vragen of zijn kleine broertjes en zusjes nog leven?

Als ze het gezegd had, dan had ik die gemene dingen niet over haar gedacht. En doodgaan is toch geen schande, het is alleen maar heel erg naar en zielig. Scheiden is wel een schande, dat is je eigen schuld. Ik vertel nooit aan iemand dat mijn vader en moeder gescheiden zijn. Maar als een van de twee dood was zou ik het wel vertellen.

Het allerergste is dat ik die Monika nog steeds het stomste kind van de wereld vind. Mij en mijn land afkatten en dat dode broertje voor zichzelf houden. Net of ik nooit bang ben dat mijn kleine broertjes dood zullen gaan!!

97

Er zijn hier helemaal geen spiegels. En nu ben ik bijna vergeten hoe ik eruitzie. Alleen die stomme foto van mezelf met dat uitgegroeide slipovertje aan heb ik ergens zien liggen. Ik snap niet dat we die foto gestuurd hebben. Ik zie er minstens even lijk op uit als Britt-Marie op die van haar. Ik ben heel benieuwd of mijn gezicht nog net zo lijk is en of er geen gekke dingen mee zijn gebeurd.

Mensen hebben wel eens iets zonder dat ze het zelf weten. Ik kan wel een rood oog hebben, het ene prikt een beetje. In Nederland zou iedereen er meteen iets over zeggen. ‘Wat heb jij een rood oog!’ zouden ze roepen. Hier zegt niemand iets. Hier zeggen ze niet eens iets als iemand dood is gegaan. Mijn oog begint steeds erger te prikken.

‘Is mijn oog soms rood?’ vraag ik aan Britt-Marie.

‘Nee hoor,’ zegt ze.

Gelukkig, ik heb geen rood oog. Maar misschien heb ik wel zwarte kringen onder mijn ogen omdat ik hier zo weinig slaap. Daar zeggen ze thuis ook vaak iets over.

‘Heb ik zwarte kringen onder mijn ogen?’ vraag ik aan Britt-Marie.

‘Nee, helemaal niet.’ zegt ze zonder naar me te kijken. ‘Wat zeur jij toch over je gezicht.’

‘Er zijn hier geen spiegels,’ zeg ik.

‘Die hebben we hier buiten niet nodig,’ zegt Britt-Marie.

98

Oma heeft me een brief in het Zweeds geschreven. De woorden zijn heel ingewikkeld gespeld en ik begrijp lang niet alles. Ik laat de brief aan Britt-Marie lezen. Zij begrijpt wel alles. Het lijkt de bijbel wel, zoals jouw oma schrijft, zegt ze.

Dan ga ik zelf in het Zweeds in mijn dagboek schrijven. Maar ik merk wel dat er een groot verschil is tussen schrijven en praten. Als ik praat kan ik het meeste wel tegen Britt-Marie zeggen met een beetje hulp van mijn handen, maar als ik schrijf moeten de woorden alles in hun eentje doen. En ik weet ook niet zo goed hoe je ze allemaal spelt, want er zijn er een heleboel die ik wel al vaak heb gehoord en gezegd maar nog nooit op papier heb gezien.

Als ik klaar ben geef ik mijn dagboek aan Britt-Marie. Ik zie haar ogen heen en weer langs de regels gaan. Ik zie dat ze aldoor haar wenkbrauwen optrekt. Ik hoor haar een paar maal snuiven. Dat deed ze niet bij oma's brief. En oma's Zweeds was nog wel zo ouderwets en het mijne is modern.. Er zit bijna een halve eeuw tussen. En ik schrijf zoals ik praat. Dat moet toch veel gemakkelijker zijn dan de bijbel.

‘Hier,’ zegt Britt-Marie en ze geeft me het dagboek terug.

‘Wat vond je ervan?’ vraag ik.

‘Ik weet het niet,’ zegt ze en ze haalt haar schouders op. ‘Als je praat snap ik je wel, maar als je schrijft kan ik er geen wijs uit worden.’

99

In de verte roept een koekoek.

Ik weet hoe een koekoek in het Zweeds heet. Je schrijft göken, maar je spreekt het uit als jeuken.

‘Jeuken,’ zeg ik.

Britt-Marie kijkt me stomverbaasd aan.

‘Hoe ken jij dat woord?’

‘Dat staat in een gedicht op een steen hier vlak in de buurt,’ zeg ik. ‘En dat gedicht staat ook in mijn leerboek.’

Britt-Marie kent het ook. Het is een heel beroemd gedicht van een heel beroemde dichter, zegt ze. Hij is op het laatst gek geworden.

‘Dat word je ook als je een vogel anders moet noemen dan hij heet,’ zeg ik.

‘Hoe heet die vogel bij jullie dan?’

‘Koekoek natuurlijk!’

‘Koekoek!’ roept Britt-Marie.

‘Koekoek!’ roep ik.

‘Koekoek!’ roept de koekoek. ‘t Kan hem wat schelen in wat voor land hij is. Hij roept gewoon zijn naam. En die Zweden lijken allemaal wel gek. Krijgen ze eindelijk een woord cadeau en dan nemen ze het niet aan. Ik vraag me af hoe een pauw hier heet en een beo.

Maar ik moet niet te veel kritiek op de Zweden hebben, want bij ons gaat het ook wel eens mis. Een koe heet geen boe en een kip heet geen tok. En een uil roept oehoe en ik heet Verschuur.

100

‘Nu wil ik zonder boot naar de overkant zwemmen,’ zeg ik tegen Britt-Marie.

‘Dat is veel te gevaarlijk,’ zegt ze. ‘Je kan wel buikkrimp krijgen.’

‘Ik heb nog nooit buikkrimp in het water gehad,’ zeg ik.

‘En ik ga heus niet vlak na het eten.’

‘Maar wat is het leuke nou van zwemmen zonder boot?’

‘Dat het echt voelt.’

‘Maar als je weer aan die snoek moet denken en water naar binnen krijgt, dan roei ik er niet naast om “Heus je verdrinkt niet” te roepen.’

‘Ik weet echt wel dat een snoek banger is voor mij dan ik voor hem,’ zeg ik. ‘En het gaat om de spanning. Net als in het circus.’

‘In het circus?’

‘Ja, bij de acrobaten in de lucht.’

‘Die hebben toch een vangnet,’ zegt Britt-Marie.

‘Een vangnet? Dat heb ik nog nooit gezien.’

‘Alle trapezewerkers en koorddansers hebben een vangnet.’

‘Maar dan is de spanning toch weg?’

‘Vangnetten zijn verplicht,’ zegt Britt-Marie.

‘Dan hoef ik bij jullie nooit naar het circus.’

‘En jij mag bij ons niet zonder bootje ernaast naar de overkant zwemmen,’ zegt Britt-Marie. ‘Want het is hier geen Hollands circus.’

101

Er komt gegil uit het water. Ik ren erheen. Britt-Marie zwemt als een gek naar de kant.

‘Wat is er? Ben je door een snoek gebeten?’ roep ik.

‘Nee!’ gilt ze en ze klimt het laddertje op.

Pas als ze op de steiger naast me zit vertelt ze wat er was. Ze zag een slang zwemmen. Een oerm. Hij stak met zijn kopje net boven water uit en kwam op haar af. Zijn tong leek wel een bliksemschicht.

‘Daar heb je hem!’ roept ze.

Dan zie ik niet ver van de oever een grote V in het water met een zwart bobbeltje vooraan in de punt. Britt-Marie schiet overeind en springt op en neer op de steiger. De V komt dichterbij. Ik zie het bobbeltje nu duidelijk. Britt-Marie rent weg. Ik blijf staan. Ik zie dat het een kopje is. Ik zie een gespleten tong. Ik zie vlak onder het water een lang lijf kronkelen. Het zwemt recht op de oever af. Het glibbert aan land. Er loopt een zigzagstreep over de rug. De slang slingert zich tussen het riet en de stenen door en glipt weg in een spleet.

Wat een geluk! Ik heb een slang gezien. Een levende oerm! Ik heb niet voor niets aldoor in die kaplaarzen gelopen.

Ik loop naar ons huisje. Daar zit Britt-Marie met haar laarzen aan op het bovenste bed.

102

Britt-Marie heeft haar teennagels rood gelakt. En niet zo'n beetje rood, maar knal. Ik wist niet eens dat zo'n kleur bestond. Ze loopt met grote blote stappen door de kamer van het grote huis. Haar voeten zijn spierwit. Ik denk de hele tijd dat haar tenen bloeden. Ze pakt stoffer en blik en veegt de kruimels op om de tafel. Dan bindt ze een dweil om de zwabber en wrijft die heen en weer over de vlekken op de vloer. Ik vraag of ik haar zal helpen, maar dat hoeft niet, zegt ze en ze boent wel tien keer over één vlek.

‘Jammer dat je buiten je laarzen aan moet,’ zeg ik opeens.

‘Dan kunnen de slangen je tenen niet zien.’

Britt-Marie geeft geen antwoord. Ze doet haar sandalen aan. Die zijn net zo wit als haar voeten, maar al haar rode tenen steken eruit, in een bosje, met de tweede het verste naar voren, want die zijn bij haar het langst. Ze loopt naar buiten. Ze stampst en bonkt met grote stappen naar de steiger. En ze kijkt de hele tijd recht naar voren. Ik kan aan haar achterhoofd zien hoe ze kijkt. Ze kijkt of ze er zeker van is dat alle slangen als de dood zijn voor haar rode tenen.

103

De Canadese kano van Jan ligt nog steeds bij ons. Ulf wil er met mij in gaan peddelen, maar Britt-Marie zegt dat Jan dan zwartziek wordt als hij straks komt.

‘Tegen die tijd zijn we allang terug,’ zegt Ulf. ‘Jan is een langslaper.’

We stappen in de boot. Ik ga achter Ulf zitten en ik peddel precies tegelijk met hem. Het gaat heerlijk!

‘Hé Ulf, wat is dat eigenlijk, zwartziek?’ roep ik na een tijdje peddelen.

‘Dat hij het niet leuk vindt,’ roept Ulf terug.

‘Dat we zijn boot gebruiken? Wordt hij daar zwartziek van?’

‘Nee, maar zo noem je dat,’ zegt Ulf. ‘Maar je hoeft je geen zorgen te maken. Jan ligt voorlopig nog te slapen. We halen wel een rondje om het eiland.’

We peddelen om de punt. Aan de open kant staat een flinke wind. Het gaat hier heel langzaam. Ik duw uit alle macht tegen mijn peddel. Ulf ook. Toch lijkt het af en toe wel of we stilstaan. Ik knijp mijn ogen dicht en zie een Zwarte Piet voor me met koorts in zijn ogen. Mijn armen zijn bijna lam.

‘Doorzetten!’ roept Ulf. Zijn stem klinkt nu boos en ongeduldig.

Ik peddel me een ongeluk.

‘Je kan nog veel harder!’ schreeuwt hij.

Eindelijk zijn we om het eiland heen. We komen weer vooruit. Daar is de steiger. Er staat iemand op de punt. Het is Jan. Hij doet niks. Nu zijn we er bijna. Hij doet nog steeds niks. Alleen zijn ogen steken.

We leggen aan en klimmen uit de boot. Ulf mompelt iets tegen Jan. Ik zeg maar niks. Jan ook niet. Hij haalt zijn neus een paar maal op. Dan peddelt hij weg. De boot schokt door het water.

104

‘Ik weet wat de mensen hier in Zweden zeggen als de gasten weggaan,’ zeg ik tegen Britt-Marie en Ulf. ‘God zij dank!’

‘Hoe kom je daar nou bij?’ vraagt Britt-Marie.

‘Dat zegt een klein jongetje in mijn leerboek, maar het is een mopje.’

‘Stom mopje,’ zegt Ulf.

‘Ik weet wat Ulf gaat zeggen als jij weggaat,’ zegt Britt-Marie.

‘Fan!’ zegt Ulf.

Ik voel mijn wangen rood worden en ik lach maar een beetje.

Dan zegt Ulf: ‘En ik weet wie er nog harder fan gaat zeggen. Je begrijpt zeker wel wie ik bedoel?’

Ik haal mijn schouders op. Ulf begint te grinniken.

‘Weet je het echt niet?’

Als ik weer geen antwoord geef zegt hij ‘Jan zegt fan’.

‘Ja ja,’ zeg ik, ‘zeker omdat het rijmt op zijn naam.’

‘Nee sufferd!’ zegt Ulf en nu grinnikt hij nog harder. ‘Weet je nog hoe zwartziek hij was toen we terugkwamen met zijn boot?’

‘Hij zei niks,’ zeg ik.

‘Wat moest hij dan zeggen?’

‘Fan natuurlijk!’ zeg ik.

105

Ik doe mijn ogen open en kan nu precies aan het licht zien hoe vroeg het is. Heel vroeg nog. Maar slapen lukt toch niet meer. Ik klim muisstil naar beneden en loop voor de laatste keer alleen in mijn nachtpon het bos in. Alle varens zijn kletsnat van de dauw. Ze zijn met spinnewebben aan elkaar genaaid. Tussen alle bomen en struiken lopen draden, niets staat meer los. Ik veeg met mijn handen flienterdunne gordijntjes weg voor mijn gezicht en loop zo door naar de ijsbak. Op de plek waar wij onze letters in het ijs hebben gekrast schuif ik de schors en de snippers opzij tot het ijs te voorschijn komt. Ik zie de B en de M. Ze zijn wat breder en ondieper geworden, afgesleten lijkt het. Er ligt zand en aarde in de gleuven. Ik graaf verder naar de R. Maar daar is iets mee gebeurd. Er is een hart omheen gekrast. Dat is vers. En in dat hart staat nog een letter. Een J. De J van Jan staat samen met de R van Rita in een ijshart. Ik leg meteen mijn hand erop en duw hem zo hard ik kan op het ijs om het hart te laten smelten. Mijn hand wordt koud en stijf. Ik blaas hem weer warm en leg ondertussen de andere neer. Als die te koud wordt ruil ik. Zo ga ik door tot alleen de letters van Britt-Marie nog in het ijs staan. Mijn handen tintelen. Ze zijn zo rood als tomaten.

106

Nu snap ik precies wat zwartziek is. Zwartziek is jaloers. Jan was jaloers omdat Ulf met mij in zijn boot zat en niet hij zelf. Jan is verliefd. Hij is verliefd op mij.

Wat een geluk dat ik dat hart in het ijs ontdekt heb. Dat ik het heb laten smelten. Dan zijn we daar tenminste van af. Ik begrijp er niks van dat hij op mij verliefd is. Zo'n kind met slome kleren uit het buitenland dat niet eens behoorlijk Zweeds kan praten en bang wordt als een zeilboot een beetje scheef gaat en niet meedoet als iedereen lekker bloot gaat zwemmen. Hoe kan je daar nou verliefd op worden? Ik zou nooit op mij verliefd worden, maar ook niet op Jan. Ik vind hem veel te eng. Laatst toen we samen in die kano zaten vond ik alleen die rooie rug van hem al eng. En toen hij ergens aan wou leggen schrok ik me een hoedje. Ik begrijp nu pas goed waarom. Jan wou me natuurlijk gaan zoenen. Hij is vast zo'n jongen van geen woorden maar daden.

107

Ik maak Britt-Marie wakker.

‘Ik heb al eventjes gekeken,’ zeg ik.

‘Gekeken? Waar?’ zegt ze nog half slapend.

‘In de ijsbak. Of onze letters er nog stonden.’

‘Stonden ze er nog?’

‘De jouwe wel, de R was gesmolten,’ zeg ik. ‘Maar ik heet ook eigenlijk Marguérite.’

‘O, dan is de M van Marie nu voor jou,’ zegt Britt-Marie en ze draait zich naar de muur. Maar opeens schiet ze overeind.

‘Nee, dat kan niet!’ zegt ze. ‘Mijn beste vriendin heet Margareta.’

‘De M kan ook op Monika slaan,’ zeg ik.

‘Nee, Monika is geen vriendin. Dat is iemand die hier toevallig af en toe in de buurt logeert. Anders zou ik heus niet zo vaak met haar praten. Dat snap je toch wel. Maar Margareta is mijn allerbeste vriendin.’

‘Is zij Zweeds of Fins?’

‘Zweeds.’

‘O,’ zeg ik.

‘Denk jij soms dat alle Zweedse meisjes zoals Monika zijn? Nou, dan heb je het mis hoor. Er zijn ook een heleboel aardige Zweedse meisjes. Vooral Margareta. Maar die logeert nu bij haar oma in Stockholm. Ze is heel goed in lange brieven schrijven.’

‘Je hebt er nog geeneen gekregen.’

‘Ik kreeg er een net voordat jij kwam.’

‘O.’

‘En wie is jouw beste vriendin?’

Ik denk even na. Dan zeg ik dat ze ook Rita heet en dat ze bij mij in de straat woont.

‘En jij bent mijn beste Nederlandse vriendin,’ zegt Britt-Marie.

‘Dat is geen kunst,’ zeg ik. ‘Je hebt er maar één.’

Britt-Marie pakt me bij mijn arm en trekt me helemaal mee naar de ijsbak. Ze snijdt een nieuwe R uit in het ijs, naast de B en de M.

108

Britt-Marie wil weten wat ze allemaal voor kleren mee moet nemen naar Holland.

‘Niks bijzonders,’ zeg ik, ‘maar wel twee badpakken.’

‘Twee, waar is dat nou voor nodig?’ zegt ze. ‘Ik heb er niet eens twee.’

‘Ik wel,’ zeg ik, ‘een voor zwemmen en een voor zonnen.’

‘Dan zwem ik wel in mijn blootje,’ zegt ze.

‘In je blootje?’

‘Ja, waarom niet? Ik zwem veel liever zonder badpak dan met.’

‘En je doet er altijd een aan.’

‘Dat doe ik om jou gezelschap te houden. Maar als jij er niet bent dan zwem ik vaak zonder badpak. En we deden het toch laatst ook op dat eiland?’

‘Ja,’ zeg ik.

‘Alleen jij deed het niet,’ zegt ze.

‘Ik ben het niet gewend, dat blote gedoe.’

‘Het is toch niks bijzonders. Lekker makkelijk zonder zo'n kledderig badpak.’

‘Maar al die grote mensen.’

‘Weet je dan niet hoe grote mensen eruitzien in hun blootje?’

‘Nee.’

‘Had je nog nooit blote mensen gezien?’

‘Nee.’

‘Wat raar,’ zegt Britt-Marie.

Dat zij dat raar vindt!

109

Eigenlijk heb ik wel een keer een blote man gezien. Tenminste een stukje van een blote man. Het ergste stukje. Ik was het helemaal vergeten, maar nu weet ik alles weer precies. Ik weet het en ik zie het weer.

Ik ben bij Stoop, ik heb in het buitenbad gezwommen en ga me verkleden in een buitenbadhokje. Daar heb je alleen, maar gordijntjes en in de wanden tussen de hokjes zitten bijna overal kijkgaatjes. In het mijne zit er ook een. Naast me komt iemand naar binnen rennen. Ik hoor aan de stappen en aan het hijgen dat het een man is. Maar het is een dameshokje. Daar mogen geen mannen in. Ik kijk door het kijkgaatje en zie zijn handen en zijn piemel. Hij zit eraan te frunniken. Het is een grote. Hij laat hem de hele tijd op en neer wippen en heen en weer zwabberen. En dan trekt hij eraan, ik denk dat hij wil gaan plassen, maar hij doet het niet. Hij blijft maar trekken. En opeens komt de plas. Maar ik hoor niks klateren. Ik hoor alleen die man wegrennen uit dat dameshokje.

Als ik me aangekleed heb kijk ik er even naar binnen. Er ligt een plas op de grond. Maar hij is niet naar alle kanten weggestroomd. Het is meer een vijvertje. Gelukkig heb ik het gezicht van die man niet gezien, dus herken ik hem niet op straat.

Het is al een hele tijd geleden dat het gebeurde, vorig jaar, maar ik voel me weer helemaal trillerig, net als die keer toen ik het zag. Eigenlijk was dat nog veel enger dan die blote mensen op dat eiland, want daar deden de mannen niks raars met hun piemels. En het allerergerste is dat dit in mijn eigen land gebeurde. Thuis in Stoop, in Overveen.

110

Al die tijd heeft Britt-Marie speciaal voor mij een badpak aangetrokken. Maar ik kan het in Nederland niet speciaal voor haar uitdoen, want dan komt de badjuffrouw op ons afgerend en jaagt ons zo het hokje in. (Ik zou het trouwens ook nooit durven.) Bij ons denken ze heel anders over bloot dan hier. Ze vinden soms zelfs een badpak al bloot. Een mevrouw bij ons in de straat belde laatst de politie toen Rita en ik in onze badpakken onder de tuinsproeier gingen. Als ik dat aan Britt-Marie zou vertellen, dan zouden haar oren van haar hoofd vallen. Dus dat doe ik niet. En als het bij ons een keer heel erg heet is en we willen onder de tuinspuit, dan moeten we maar in de achtertuin gaan. Daar ziet alleen mevrouw Drost het en die vindt badpakken geloof ik niet zo erg. Trouwens, we gaan toch meestal naar Stoop en Britt-Marie hoeft echt geen tweede badpak aan te schaffen. We kunnen best in onze natte badpakken zonnen. Ik moet haar wel waarschuwen voor stomme jongens, die meisjes in het water duwen als ze te dicht bij de kant staan.

En dan is er nog iets. Iets heel belangrijks. Britt-Marie mag nooit zonder mij in een kleedhokje. Zij mag niet zien wat ik vorig jaar gezien heb, dus ik moet altijd voor de kijkgaatjes gaan staan.

III

Over een paar dagen gaat Britt-Marie in haar eentje mee naar een vreemd land en toch ligt zij lekker te slapen en ik niet.

Ik heb tegen haar gezegd dat er bij ons geen slangen zijn, en ik denk ook dat het zo is, ik heb er nog nooit een gezien, maar je kan het natuurlijk niet helemaal zeker weten. En ik heb haar nog maar één Nederlands zinnetje geleerd. 'Ik versta geen Hollands.' En voor de grap erachteraan 'Ik versta alleen Zwedenpoep'. En daar zat ze maar om te giechelen en ze zei dat ze het de hele tijd gaat zeggen, tegen iedereen. Het kan haar niks bommen dat het vies is. En het kan haar ook niks bommen dat ze helemaal alleen in een vliegtuig terug moet. Maar mij wel. Want misschien waait het en wordt ze misselijk en komt ze bleek en grauw thuis. En dan denkt iedereen dat ze het heel erg gehad heeft in Nederland omdat daar oorlog is geweest. En niemand wil geloven dat ze bleek en grauw is omdat het stormde toen ze terugvloog.

112

Voor het eerst gaat Britt-Maries moeder met ons mee naar de stad. Britt-Marie heeft nog een nieuwe plooirok nodig voor de reis. Bij een deftige damesklerenwinkel past ze er een. Een geruite. Hij hangt tot net boven haar knieën. Er zit een smalle zoom in. Ze trekt de band naar voren en haar buik naar binnen. Haar andere hand kan net in de opening.

‘Hij zit lekker,’ zegt ze en ze trekt haar buik nog verder in. Nu kan ze haar hand zelfs een beetje bewegen in het gat.

‘Mooi zo,’ zegt haar moeder. ‘Lagom.’

De winkeljuffrouw zegt ook dat de rok lagom zit.

Lagom kan ik niet in het Nederlands vertalen, maar ik weet precies wat het betekent, want de mensen gebruiken het hier om de haverklap. Lagom is niet te groot en niet te klein, maar net lekker. En net lekker is een heel klein beetje aan de grote kant, maar niet op de groei.

In Nederland zou je nooit een rok kopen die lagom zit. Bij ons moet alles op de groei zijn. Hier niet. Britt-Marie krijgt de rok. Hij hoeft niet eens verkort.

Als er in Zweden oorlog was geweest, dan hadden ze al die tijd geen lagom kunnen zeggen. Niks is lagom in de oorlog. Kleren zijn te klein of te groot, er is te weinig hout en te weinig eten en te veel gebombardeer. Lagom is een woord dat bij de vrede hoort. Een luilekkerlandwoord.

113

Ik betaal mijn schuld bij de boekhandelaar. We blijven nog wat neuzen in de winkel. Je hebt er postpapier in allerlei kleuren, met kartelrandjes en lintjes met strikjes eromheen en gevoerde enveloppen. De meeste soorten zitten in dozen, maar er zijn ook velletjes in mapjes met bovenaan een rij bloemen. Rozen of viooltjes of kleine roze klokjes, die twee aan twee op dunne steeltjes staan. Eén knikt naar links en één naar rechts en onderaan krioelen ronde blaadjes. Ik heb die bloempjes pas nog in het bos gezien en vraag aan Britt-Marie hoe ze heten.

‘Linnea’s,’ zegt ze.

‘Die heb je bij ons in Nederland niet,’ zeg ik. ‘Ik denk dat mamma dit postpapier schattig zou vinden.’

‘Het kost twee kronen vijftig,’ zegt Britt-Marie.

‘Zo veel geld heb ik niet meer,’ zeg ik.

Dat hoort de boekhandelaar. ‘Wat is er aan de hand?’ vraagt hij.

‘Zij wil dat postpapier voor haar moeder in Holland kopen, maar ze heeft niet genoeg geld.’

‘Zo zo,’ zegt de boekhandelaar. ‘Holland, dat is ook een toeval. De man naar wie deze bloempjes zijn genoemd heeft in Holland gestudeerd. In Harderwijk. Hij heet Linnaeus. Dit was zijn lievelingsbloempje.’

‘Het mijne ook,’ zeg ik. ‘En ik denk ook van mijn mamma.’

De boekhandelaar pakt het mapje in en geeft het aan mij voor het restje geld dat ik nog heb. Hij telt het niet eens.

Op straat zeg ik tegen Britt-Marie dat ik denk dat hij mijn eerlijkheid beloond heeft.

‘Welke eerlijkheid?’

‘Dat ik mijn schuld heb afbetaald.’

‘Als je dat niet had gedaan was je een dief geweest. Dan had je in de gevangenis moeten.’

114

Tante Berta staat te harken in haar tuintje en dribbelt naar het hek als ze ons langs ziet komen. Britt-Marie vertelt dat ze met mij meegaat naar Holland.

‘Och kindje toch!’ zegt tante Berta, en meteen kijkt ze weer zo zielig. Of ze medelijden met haar heeft. Of het een straf voor Britt-Marie is dat ze naar zo'n landje moet.

Tante Berta zal het wel niet vertrouwen daar in Holland. Ze zal wel denken dat Britt-Marie er honger moet lijden. Of dat het er nog steeds gevaarlijk is, dat je er overal op mijnen kan trappen. Of dat er nog moffen in de bossen verstopt zitten die kindertjes dood kunnen schieten. Weet ik veel wat die tante Berta allemaal denkt.

Nu begint ze Britt-Marie te omhelzen, klop klop klop op de schouderbladen en ajeu ajeu ajeu en daarna omhelst ze haar moeder op precies dezelfde manier. Klop klop klop, misschien zie je je dochtertje wel nooit meer terug.

Ik hol de tuin uit voordat tante Berta aan mijn schouderbladen kan beginnen. Ik laat me door haar niet meer kloppen en beklagen. Ik wil geen medelijden meer omdat ik in een land woon met prikkeldraad en bunkers en lege plekken in sommige straten en weinig in de winkels en mensen zonder vet.

115

We missen onze bus en moeten bijna een uur op de volgende wachten.

‘Dat komt door de monddiarree van tante Berta,’ zegt Britt-Marie.

Haar moeder knikt.

Monddiarree, wat een smerig woord! Dat Britt-Maries moeder geen vies gezicht trekt! Het lijkt wel of ze niet hoort wat dat woord betekent. Ik moet er bijna van overgeven, en ik vraag aan Britt-Marie of ze het zelf verzonnen heeft.

‘Nee hoor, het bestaat gewoon. Je zegt het als mensen te veel kletsen.’

Dan zeg ik dat de meeste Zweden eerder het tegenovergestelde hebben: mondverstopping.

Daar moeten Britt-Marie en haar moeder een beetje om lachen. Want dat woord bestaat niet. Het lijkt niet even vies als monddiarree, maar eigenlijk is het nog viezer.

Ik vind het wel handige woorden. Als je er een beetje aan gewend bent dan vergeet je dat vieze natuurlijk. Dus ik denk dat ik ze in Nederland ook maar eens ga gebruiken. Als de mensen daar aan me vragen wat ik van de Zweden vind, dan zeg ik dat de meeste Zweden mondverstopping hebben, maar af en toe iemand monddiarree. En dat er ook mensen zijn die de ene keer mondverstopping hebben en de andere keer monddiarree.

116

Wat zou ik voor iemand zijn als ik hier mijn hele leven had gewoond?

In ieder geval was ik dikker, maar ik denk dat ik niet moddervet zou zijn, want ik hou nu eenmaal van zwemmen en rennen en daar kunnen heel wat taartjes tegenop. En ik zou natuurlijk veel mooiere kleren aan hebben dan nu. Van die witte sandalen en nooit iets uitgegroeids en nooit iets slobberigs. En ik zou geen vervelende herinnering hebben aan de oorlog en aan de Duitse taal. Dat is wel een rare gedachte, dat ik dan niet zou schrikken als ik Duits hoorde. Maar ik zou vast nog erger schrikken dan nu als ik door die verwoeste Duitse steden reed. En als ik dan in zo'n leuk huisje woonde als tante Berta zou ik opeens heel bang voor oorlog worden. Ik zou zo bang worden dat ik meteen terugging en alleen nog in mijn eigen dorpje wou blijven, en ik zou nooit in de krant kijken en nooit naar de nieuwsberichten op de radio luisteren.

Maar zelfs in je eigen dorpje kan onweer komen en je kan op je eigen schoolplein door de bliksem worden gedood.

117

Pappa en moeder zijn gekomen. We zitten met zijn allen buiten aan de ronde tafel koffie te drinken. De zon heeft nog nooit zo op de koekjes gestraald. Ik praat eerst twee talen door elkaar, maar dan vertel ik helemaal in het Zweeds dat ik heen en terug gezwommen ben en dat ik het ook best zonder roeiboot ernaast had gewild, maar dat Britt-Marie toen zei dat het hier geen Hollands circus is. Ik kijk naar pappa's gezicht als ik Zweeds praat. Hij ziet er zo vrolijk uit en ook een beetje trots. En dan praat ik alleen nog maar Nederlands. Ik ratel erop los. Alles wil ik vertellen. Britt-Maries vader blijft erbij zitten terwijl ik Nederlands praat. Het lijkt wel of hij ook zit te luisteren. Ik kan niet meer ophouden met praten. Ik verzin er zelfs nog wat dingen bij. Hij verstaat er toch niets van.

Na een tijdje zegt pappa dat ik nu wel heel veel Nederlands gepraat heb. Dat het niet zo beleefd is tegenover Britt-Maries vader.

Ik kijk eventjes naar hem. Hij zit te glunderen en opeens strekt hij zijn arm uit en gaat met zijn hand door mijn haar. Hij maakt het helemaal in de war. En hij blijft maar glunderen. En ik was nog wel zo onbeleefd. Ik zat maar te ratelen in een taal waar hij niks van verstaat en toch kijkt hij of ik alles in zijn eigen taal aan hem heb verteld.

118

Moeder vraagt of ik nog heimwee heb gehad. Ik zeg van niet. Ik heb wel een keer heel erg aan mijn broertjes gedacht, maar dat was geen heimwee. Ik hoopte gewoon dat ze nog leefden. Maar dat ga ik haar niet aan haar neus hangen. En ook niet wat er allemaal voor dingen door mijn hoofd hebben gespookt. Dat ik onze gootsteen voor me zag met dat roestvlekje en het pannekoekenhuisje en dat ik opeens verlangde naar mijn baby'tje van suiker en dat ik droomde dat ik bij de voddeman tussen de vodden in zijn bak ging liggen. Dat zijn veel te rare dingen om te vertellen.

Voor ik wegging vond ik het belachelijk dat opa in Brazilië naar een druipende paraplu had verlangd. Dat vind ik nu helemaal niet meer. Naar een druipende paraplu verlangen als het heel lang droog is vind ik nu iets doodgewoons vergeleken bij al die idiote dingen van mij.

Moeder zit zo'n beetje ongelovig naar me te kijken.

Dan zeg ik dat ik een keer toen het heel erg regende heb verlangd naar mezelf samen met opa onder een parasol.

‘Je zult toch wel meer naar opa hebben verlangd dan naar een parasol,’ zegt moeder.

‘Nee, ik verlangde naar ons samen onder een parasol op de magere brug. Een grote gele parasol met ons tweetjes eronder op de magere brug over de Amstel, op weg naar Artis.’

119

Britt-Marie heeft een groene tuinbroek. Er zit een bovenstukje op met ringetjes waar je de schouderbanden doorheen moet halen. Hij is een beetje aan de strakke kant, de pijpen hangen tot op haar enkels, maar dat staat juist leuk. Ze doet hem aan op reis. Ik mag ook zo'n broek kopen van moeder. We gaan samen naar een winkeltje waar ik weet dat ze zijn. Je moet een trapje af als je naar binnen gaat. Er staat een oud mevrouwtje achter de toonbank. Ze is een beetje trillerig.

Ik loop zo op het rek met de tuinbroeken af. Er hangen rode en groene. Een rode past goed bij mij, vinden we. Het mevrouwtje neemt met haar ogen de maten van me op. Daarna pakt ze een tuinbroek. Moeder kijkt ernaar en zegt dat die te klein is voor mij. Het mevrouwtje denkt van niet. Ze zegt dat hij lagom is. Maar ik wil geen broek die lagom is. Ik wil een broek waar ik nog heel lang in kan lopen. Niet tot ik eruit gegroeid ben maar tot hij versleten is. Dus ik pas een grotere maat. Als ik aan de banden trek komt het flapje tot vlak onder mijn kin. De pijpen hangen over mijn schoenen. Daar moet een brede zoom in komen. En ik moet mijn padvindiersriem om tegen het slobberen.

‘Deze neem ik,’ zeg ik.

Het mevrouwtje zegt niks. Ze pakt iets van een plank. Het is een klein wit petje met een rood ankertje erop en een steekje in het midden. Ze zet het op mijn hoofd en ik kijk in de spiegel. Het staat leuk bij de broek.

‘Dat ankertje past goed bij mij,’ zeg ik, ‘want ik ga op twee boten.’

Moeder vraagt hoeveel het petje kost.

‘Het kost niks,’ zegt het mevrouwtje. ‘Het is een cadeautje.’

Dan steek ik mijn hand uit en bedank haar. Ik voel de botjes in haar hand en opeens doe ik iets, zo maar vanzelf. Ik maak een knieknik.

120

Het is mijn laatste lichte nacht in het bovenbed. Ik leun over de rand. De rode en groene tuinbroek liggen klaar voor onze reis. Ik wil niet slapen, alleen maar denken aan alle leuke dingen hier.

Aan Britt-Marie die eerste dag in dat hotel, toen ze ‘oerm’ riep en over de grond begon te kronkelen. En aan dat dakje waar we samen bovenop klommen en vieze gezichten trokken toen we het over haring hadden. En aan haar vader die me een klap op mijn schouder gaf omdat ik heen en terug naar het vasteland gezwommen was.

Ik denk ook aan de rots van fluweel bij dat eiland, waar ik zo lekker in kon liggen. En aan de steiger waar we bijna elke dag op zaten en waar ik steeds meer Zweedse woordjes leerde. En dan zie ik opeens die steen voor me met dat gedicht erop en ik weet weer precies hoe het voelde toen ik dat gedicht herkende en het zo voor pappa kon vertalen. Er stond een heel mooie zin in over de kinderjaren van de dichter. Die suisden door de berken in dat bosje. Mijn Zweedse vakantie suist door de berken op dit eiland.

Maar het leukste van alles was het die eerste avond, toen ik samen met Ulf in zijn bootje stond en we net zo lang schommelden tot het volliiep en we bijna stikten van het lachen.